

Nr 4

Socialutskottets betänkande med anledning av motioner om vissa arbetsmiljöfrågor**Motionerna**

I motionen 1975:33 av fru Anér (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att begränsa bullret på arbetsplatserna, varvid behovet av förbättrad akustisk utbildning för gymnasielärare, möjligheterna att med hjälp av ekonomiska styrmedel begränsa bulleremissioner samt utfärdandet av bullernormer för olika maskintyper särskilt beaktas.

I motionen 1975:36 av fru Berglund m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att 34 § arbetarskyddslagen utgår.

I motionen 1975:80 av fru Hansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till en sådan skärpning av arbetarskyddslagen att direkt straffhot följer för den som uppenbart bryter mot lagen.

I motionen 1975:153 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 3–5),

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en kommande arbetsmiljölag bör ges en sådan utformning att de anställda blir jämställda med arbetsgivaren i vad avser det reella inflytandet över arbetsmiljön i vid mening,

4. att riksdagen begär att regeringen förelägger riksdagen förslag i syfte att skapa förutsättningar för att lägga huvudansvaret för arbetsmiljön inberäknat företagshälsovården på företagsnämnderna,

5. att riksdagen begär att regeringen förelägger riksdagen förslag om principbeslut rörande obligatorisk företagshälsovård.

Två i motionen framställda yrkanden om arbetstid och längre sammanhängande ledighet (yrkandena 1 och 2) behandlas i SoU 1975:1.

Motivering till yrkandena i motionen 1975:153 finns i motionen 1975:182.

I motionen 1975:480 av herr Hallgren m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen uttalar sig för

1. att i arbetarskyddslagen införs bestämmelser som förbjuder enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer att förslag om erforderlig ändring i arbetarskyddslagen skyndsamt utarbetas och föreläggs riksdagen.

I motionen 1975:481 av herr Hallgren m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar anta ändringar i arbetarskyddslagen (1949:1) enligt följande.

Nuvarande lydelse

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkallar det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För arbetsställe där skyddskommitté ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medgiva att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare.

Finnes vid arbetsställe mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet.

Föreslagen lydelse

40 §

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkallar det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses *dels* av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren, *och dels av lokal facklig organisation som företräder minst en femtedel av arbetstagarna på arbetsstället.*

Fördelningen av skyddsombuden, då mer än en arbetstagarorganisation enligt andra stycket är berättigad use skyddsombud, sker i förhållande till antalet arbetstagare som respektive organisation företräder, dock att den kollektivavtalsslutande organisationen erhåller minst ett skyddsombud.

För arbetsställe där skyddskommitté ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medgiva att lokal avdelning av *sådana organisationer*, som är att anse som *dels* huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt *och dels annan facklig huvudorganisation som enligt stadgarna har till uppgift att tillvarata ga arbetstagarnas intressen rörande förhållande till arbetsgivaren*, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare.

Finnes vid arbetsställe mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet.

Nuvarande lydelse

Vid arbetsställe, där minst femtio arbetstagare regelbundet sysselsätas, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

Föreslagen lydelse

Lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren utses huvudskyddsombud om organisationen företräder en tredjedel eller mer av arbetstagarna på arbetsstället. I annat fall utses huvudskyddsombudet av annan lokal facklig organisation som företräder mer än två tredjedelar av arbetstagarna på arbetsstället.

41 §

Vid arbetsställe, där minst femtio arbetstagare regelbundet sysselsätas, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna dels av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal, om organisationen företräder minst en tredjedel av arbetstagarna på arbetsstället, och dels av annan lokal facklig organisation som företräder två tredjedelar av arbetstagarna på arbetsstället.

Fördelningen av de anställdas företrädare, då mer än en arbetstagarorganisation enligt andra stycket är berättigad utse företrädare, sker i förhållande till antalet arbetstagare som respektive organisation företräder, dock att den kollektivavtalsslutande organisationen erhåller minst en företrädare. Finns ej sådana organisationer som sägs i andra stycket, utses företrädare av arbetstagarna.

I motionen 1975:768 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anhåller om att en allsidigt sammansatt kommitté tillsättes med uppgift att kartlägga de bakomliggande orsakerna till den höga sjukfrånvaron samt ange förslag till åtgärder för att nedbringa denna,

2. hos regeringen anhåller om åtgärder i syfte att främja en internationell standardisering av arbetsmiljökraven på maskiner och kemisk-tekniska produkter,

3. beslutar om en sådan ändring i arbetarskyddslagen att lokalt skyddsombud resp. medlem i skyddskommitté i första hand utses genom val av de berörda arbetstagarna.

I motionen 1975:772 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 och 2),

1. att riksdagen uttalar att de psykosociala arbetsmiljöproblemen ägnas ökad uppmärksamhet bl. a. genom forskningsprojekt inom ramen för arbetarskyddsfondens verksamhet,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om ändring av gällande statsbidragsregler för företagshälsovården i syfte att stimulera företagen till en ökad satsning på en fullständig företagshälsovård omfattande även den tekniska delen.

Ett i motionen framställt yrkande om yrkesmedicinens roll inom region-sjukvården (yrkande 3) kommer att behandlas av utskottet i ett senare betänkande.

I motionen 1975:1240 av herrar Ericson i Örebro (s) och Konradsson (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en ökad utbildning av företagsläkare.

I motionen 1975:1257 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 2 a-c, 3 a-c och 4-7),

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om en snabbutredning och förslag om

a) att all teknisk och medicinsk företagshälsovård underställs landstingets huvudmannaskap, med kontroll av de arbetande över företagshälsovårdens utformning och personalanställning,

b) att lagstifta om att varje företag med minst 1 000 anställda skall ha landstingsanställd skyddsingenjör och företagssköterska på heltid och att senast år 1980 varje företag med minst 2 000 anställda skall ha företagsläkare (en läkare på 2 000 anställda),

c) att ålägga landstingen att på motsvarande sätt ordna företagshälsovården även för anställda inom företag med mindre än 1 000 anställda genom företagshälsovårdscentraler,

d) att arbetsgivarna görs skyldiga att betala för denna landstingsdrivna företagshälsovård i full utsträckning,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag om
 - a) att lagstiftningen ändras så att arbetet omedelbart skall upphöra när de fastlagda gränsvärdena överträdes och så att förbättringar genomföres omedelbart,
 - b) att ett epidemiologiskt forskningscentrum upprättas i arbetarskyddsstyrelsens regi som datamässigt registrerar yrkeshygieniska och medicinska data för att utvärdera samband,
 - c) att företagen ålägges genomföra utvidgad utbildning för skyddsombuden, speciellt i mätteknik och giftlära, varvid företaget står för kurskostnader och lön.
3. att riksdagen anhåller om
 - a) att regeringen ger arbetarskyddsstyrelsen i uppdrag att före 1975 års utgång presentera den dokumentation som förutsätts finnas till den nya hygieniska gränsvärdeslistan och presentera motiven i de fall ett lägre gränsvärde tillämpas utomlands,
 - b) att gränsvärdet för alla cancerogena ämnen skall vara noll (eller åtminstone oupptäckbart) i luften år 1980 och att således arbetet med föreskrifter om produktionsförändringar omedelbart påbörjas,
 - c) att arbetarskyddsstyrelsen ges i uppdrag att ordna yrkeshygienikerkurser som kan sökas fritt,
4. att riksdagen uttalar att de utredningar som sysslar med yrkesskadebegreppet och yrkesskadestatistiken anmodas att lägga fram sina förslag under år 1975 och att regeringen för sin del skyndsamt lägger förslag i frågan,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om
 - a) att i arbetarskyddslagen införes regler och bestämmelser som minskar arbetshets och utslagningar, med bl. a. 10 minuters paus, och vad som i övrigt anföres i motionen,
 - b) att komplexet med gruppträning, utvecklingssamtal och sensitivitetsträning utreds och kartläggs och att den utmanande sensitivitetsträningen omedelbart i lag förbjudes,
6. att riksdagen uttalar att statliga medel reserveras för att helt bekosta arbetsmiljöexperter, som anställs av fackförbund, LO, TCO eller SACO, förslagsvis genom en höjd arbetsgivaravgift,
7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att ändringar görs i 40 b § arbetarskyddslagen syftande till en utvidgning av rätten för skyddsombud att avbryta hälsofarligt arbete samt till att lokal fackförening blir den enda instans som kan pröva det berättigade i ett skyddsombuds åtgärd.

Två i motionen framställda yrkanden om yrkesmedicinska kliniker och specialistutbildning av yrkesmedicinare (yrkandena 2 d och 3 d) kommer att behandlas av utskottet i ett senare betänkande.

I motionen 1975:1295 av herr Sörenson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om en genomgripande översyn av inom arbetsliv

och produktion förekommande arbetarskyddsfrågors koppling till utbildning, kostnadsansvar, information och organisation på sätt som anförs i motionen samt att förslag till åtgärder i de anförda frågorna föreläggs riksdagen.

Allmän bakgrund

År 1970 tillsattes en utredning (S 1970:35) för att verkställa en översyn av arbetarskyddslagstiftningen med sikte på en helt ny lag som svarar mot en breddad målsättning för arbetarskyddet. Enligt direktiven till arbetsmiljöutredningen, vilka är mycket vittgående, skall lagstiftningen allmänt sett ge ett tillfredsställande underlag för vidgade insatser mot hälsofarliga arbetsmiljöer. En grundtanke skall vara att arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa skall kunna skyddas effektivt i varje led av produktionen. I direktiven framhålls vidare att den nya lagstiftningen skall ge ett fast underlag för åtgärder och ingripanden från arbetarskyddet på ett betydligt vidare område än den nuvarande lagen. Insatserna mot olycksfall och yrkessjukdomar behöver intensifieras ytterligare. Detta gäller speciellt inom vissa branscher och beträffande vissa arbetsformer. Utredningen bör pröva möjligheterna att genom skärpt eller annan ändrad lagstiftning bidra till att undanröja eller minska yrkesriskerna. En väsentlig uppgift för utredningen är att uppmärksamma yrkesfaror – ofta av helt ny typ – som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen på senare tid. Som exempel på sådana faror nämns förgiftningsrisker på grund av olika slags luftföroreningar, risker för hörselskador till följd av ökande bullernivå hos maskiner och anläggningar samt risker för den psykiska hälsan på grund av alltmer specialiserade och mekaniserade arbetsprocesser. Förutsättningar måste skapas för att komma till rätta med de problem som här möter. Det framhålls att grunden för de vidgade skyddsinsatserna skall läggas i lagstiftningen.

Utredningen bör undersöka om lagstiftningens materiella regler bör omgestaltas för att uppfylla de nyssnämnda önskemålen. I direktiven anges vissa frågor som kan förtjäna uppmärksamhet i detta sammanhang. Bl. a. bör stort intresse ägnas frågor som angår granskning och besiktning av arbetslokaler, maskiner och anläggningar, varvid obligatorisk förhandsgranskning i viss omfattning av förslag, konstruktionsritningar o. d. torde få övervägas. En del yrkesrisker, inte minst sådana som har sitt upphov i luftföroreningar, kan inte definitivt konstateras utan att särskilda, kanske kostnadskrävande undersökningar utförs på arbetsplatsen. Utredningen bör pröva hur föreskrifterna rörande sådana undersökningar skall vara utformade och i samband härmed även ta upp frågan om de s. k. hygieniska gränsvärdena. Även spørsmål om arbetstidens förläggning fordrar en grundlig genomgång. Skyddssynpunkter bör ägnas stor uppmärksamhet vid översynen av gällande regler om dygnsvila, veckovila, raster och arbetspauser.

I direktiven framhålls också att den fortgående utvecklingen mot jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden gör det naturligt

att söka undvika särbestämmelser för den kvinnliga arbetskraften i arbetsrättslig lagstiftning. Utredningen bör pröva i vilken utsträckning sådana bestämmelser alltjämt behövs för att tillgodose arbetarskyddets intressen.

Genom tilläggsdirektiv har arbetsmiljöutredningen i år fått i uppdrag att i samband med översynen av arbetarskyddslagstiftningen undersöka hur produktkontrollen enligt lagstiftningen av hälso- och miljöfarliga varor fungerat från arbetarskyddssynpunkt. I anslutning till en sådan utvärdering bör arbetsmiljöutredningen i sitt slutbetänkande, som beräknas bli avlämnat vid årsskiftet 1975-1976, närmare analysera samordningen mellan en arbetsmiljölagsstiftning och lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor.

I utredningsuppdraget ingick också en översyn av den offentliga tillsynsorganisationen, en utbyggnad av den lokala skyddsverksamheten under särskilt beaktande av skyddsombudens ställning och handlingsmöjligheter ävensom en omprövning av bestämmelserna om organiserad samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare i skyddshänseende.

Utredningen avgav år 1972 ett delbetänkande (SOU 1972:86) Bättre arbetsmiljö, vari framlades förslag om bl. a. samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare i skyddshänseende, det lokala skyddsarbetet, förhandsprövning av arbetslokaler m. m. och det offentliga arbetarskyddets organisation.

Betänkandet bildade utgångspunkt för dels i 1973 års statsverksproposition framlagda förslag angående omorganisation av tillsynsmyndigheterna, dels i propositionen 1973:130 framlagda förslag till ändringar i arbetarskyddslagstiftningen och andra åtgärder för bättre arbetsmiljö.

Förslagen i statsverkspropositionen godkändes av riksdagen (SoU 1973:5, rskr 1973:102). Beslutet innebar en kraftig utbyggnad av arbetarskyddsstyrelsens resurser fr. o. m. den 1 juli 1973 för att öka kapaciteten för utarbetande av arbetarskyddsanvisningar och för att leda och samordna yrkesinspektionens verksamhet. Vidare inrättades en arbetsmedicinsk filial i Umeå samt skedde en kraftig förstärkning och utbyggnad av yrkesinspektionens resurser fr. o. m. den 1 januari 1974. Sammanlagt uppgick personalförstärkningarna inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen till 84 nya tjänster.

Propositionen 1973:130 behandlades av socialutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande SoU 1973:25. De beslutade reformerna inom arbetsmiljön, som trädde i kraft den 1 januari 1974, innebar i korthet följande.

De anställdas inflytande på de lokala skyddsfrågorna ökades väsentligt genom att bl. a. skyddsombudens lagfästa befogenheter utvidgades. Skyddskommitté skall nu tillsättas i vidgad omfattning varjämte kommittéernas uppgifter breddades. Reglerna om förhandsprövning av nya eller ändrade arbetslokaler m. m. skärptes. Nya lagregler infördes om samordning av och ansvar för skyddsåtgärderna på arbetsställen som är gemensamma för flera arbetsgivares anställda. Sanktionsbestämmelserna effektiviserades och utbildningen för bl. a. skyddsombud byggdes ut kraftigt. Antalet yrkesinspektionsdistrikt ökades och den offentliga tillsynsorganisationen förstärktes vidare genom effektivisering av den kommunala tillsynen av mindre ar-

betsställen. Arbetarskyddsavgiften höjdes och betalas numera även av staten, varigenom arbetarskyddsfonden tillförs ytterligare 50 milj. kr. om året. Fonden fick också vidgade uppgifter.

Under budgetåret 1974/75 har en fortsatt utbyggnad skett av den offentliga tillsynsorganisationen. Arbetarskyddsstyrelsen har sålunda tillförts totalt 40 nya tjänster bl. a. för tillgodoscende av arbetslivets ökade krav på arbetarskyddsanvisningar samt för fortsatt utbyggnad av arbetsmedicinska filialen i Umeå. Yrkesinspektionen har fått 37 nya tjänster. Förstärkningen ger ytterligare kapacitet för tillsynen på arbetsplatserna och därigenom stöd till den lokala skyddsorganisationen samt ökade möjligheter för arbetarskyddsverket att vid sidan av den ordinarie tillsynen göra särskilda insatser i vissa branscher eller i fråga om speciella miljöproblem.

I årets budgetproposition föreslås fortsatta förstärkningar av arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. För arbetarskyddsstyrelsens del avser medelsberäkningen 38 nya tjänster för att styrelsen skall klara den ökning av arbetsuppgifterna som följer av behovet att bättre kunna kontrollera kemiska ämnen och varors verkningar i arbetslivet samt kunna vidga verksamheten att ge råd och anvisningar för yrkesinspektionen och för det lokala skyddsarbetet. Även styrelsens resurser för information föreslås bli kraftigt förstärkta. Yrkesinspektionen föreslås få 40 nya tjänster för att främst kunna tillgodose ett ökat behov av rådgivning och service för det lokala skyddsarbetet och för att bevaka de kemiska hälsoriskerna.

Av betydelse för arbetsmiljön är även den av riksdagen år 1974 antagna lagen (1974:325) om avsättning till arbetsmiljöfond. Enligt lagen är aktiebolag, ekonomisk förening och sparbank, som huvudsakligen driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk, skyldiga att avsätta 20 % av årsvinsten för verksamhetsåret 1974 till arbetsmiljöfond. Avsättningen är maximerad till 70 milj. kr. Företag som har en årsvinst under 100 000 kr. är inte skyldiga att göra avsättning. Fonden får efter beslut av regeringen eller, efter regeringens förordnande, av arbetsmarknadsstyrelsen tas i anspråk för investeringar för arbetsmiljön liksom för andra investeringar som är ägnade att förbättra förhållandena för de anställda i företaget. För användande av arbetsmiljöfond krävs tillstyrkan av flertalet av arbetstagsidans ledamöter i skyddskommitté eller företagsnämnd eller, om skyddskommitté och företagsnämnd inte finns, av skyddsombudet eller huvudskyddsombudet.

Vissa bestämmelser m. m.

I detta avsnitt lämnas bl. a. en redogörelse för vissa bestämmelser i arbetarskyddslagstiftningen m. m. med anknytning till de mera speciella frågor inom arbetsmiljöområdet som tagits upp i motionerna. Beträffande en mera allmän översikt över innehållet i arbetarskyddsförfattningarna hänvisas till den redogörelse som lämnas i prop. 1973:130 (s. 36–41).

Buller och kemiska hälsorisker

I arbetarskyddslagen (1949:1) och arbetarskyddskungörelsen (1949:208) finns flera bestämmelser som syftar till att skydda arbetstagare mot buller och kemiska hälsorisker. Vad gäller bestämmelserna till skydd mot kemiska hälsorisker hänvisas till en redogörelse i SoU 1974:4. Bestämmelser angående buller finns i 10 § arbetarskyddslagen, enligt vilken lämpliga anordningar såvitt möjligt skall vidtas för att hindra att arbetstagarna skadas genom att utsättas för buller. I 26 § arbetarskyddskungörelsen stadgas att vid arbete där arbetstagare under längre tid är utsatt för ihållande eller med kortare tids mellanrum regelbundet återkommande buller eller skakningar lämpliga skyddsåtgärder såvitt möjligt skall vara vidtagna. Arbete som är förenat med buller eller skakningar som ej kan minskas eller avlägsnas skall om möjligt förläggas till särskild arbetslokal eller arbetsplats.

Enligt 52 § arbetarskyddslagen är läkare, som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom som kan ha samband med arbete skyldig att göra anmälan hos tillsynsorgan, dvs. arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektion.

Till ledning vid tillämpningen av lagen har arbetarskyddsstyrelsen utfärdat ett flertal råd och anvisningar som syftar till att skydda arbetstagarna mot buller och kemiska hälsorisker. Några anvisningar är av generell natur medan andra siktar på att eliminera hälsorisker vid särskilda typer av arbete. Här skall blott nämnas följande. Enligt meddelande år 1972 (72:1) har arbetarskyddsstyrelsen ersatt ett tidigare meddelande angående föreskrifter till förebyggande av skada genom buller med en av Svenska elektriska kommissionen år 1971 fastställd svensk standard (SEN 590111 Bedömning av risk för hörselskada vid bullerexponering. Mätmetoder och riktvärden). Standarden är avsedd att ge riktlinjer för bedömning av risk för hörselskada. Arbetarskyddsstyrelsen har år 1974 utfärdat anvisningar (nr 100) om hygieniska gränsvärden för luftföroreningar. I anvisningarna, som trätt i kraft den 1 januari 1975, finns dels föreskrifter om gränsvärdenas innebörd och användning, dels en förteckning över gränsvärden för ett antal ämnen med särskilt angivande av bl. a. huruvida ämnena har cancerframkallande egenskaper, dels ock en särskild förteckning över vissa cancerframkallande ämnen, som inte får användas i arbetslivet eller som blott får användas efter anvisningar av yrkesinspektionen eller som har gränsvärde enligt gränsvärdeslistan. Enligt anvisningarna har som underlag för värdena framför allt använts dokumentation som utgivits av National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH), Occupational Safety and Health Administration (OSHA) och American National Standards Institute (ANSI), av Arbeitsstoffkommission der Deutschen Forschungsgemeinschaft i Tyska Förbundsrepubliken (BRD) och av den tjeckiska gränsvärdeskommittén. Vidare har information i löpande facklitteratur och svenska erfarenheter samt tillgängliga publikationer från internationella arbetsbyrå i Genève (ILO) utnyttjats.

Styrelsens arbete med gränsvärden fortsätter och efter hand sker förnyad prövning av de enskilda värdena. Avsikten är också att ytterligare ämnen skall tillföras den framlagda listan.

Vid sidan av arbetarskyddslagstiftningen gäller bestämmelserna i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor. Lagen medger en skärpt produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Om det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt kan regeringen föreskriva att lagen även skall tillämpas på annan vara. Lagen innehåller grundläggande bestämmelser om tillverkning, försäljning, annan hantering och import av hälso- och miljöfarliga varor samt bemyndigar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att ingripa mot olika kemiska varor bl. a. genom föreskrift att viss vara får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller under särskilt villkor. Även totalförbud mot viss vara kan meddelas.

I detta sammanhang bör också nämnas att statsmakterna år 1974 beslutat om utveckling av ett informationsystem för miljövärden (se prop. 1974:46, JoU 1974:20). Syftet med systemet är att med hjälp av bl. a. ADB-teknik ge myndigheter, organisationer och enskilda tillgång till för reformarbetet på miljöområdet erforderliga data. I miljövärdens informationssystem skall bl. a. ingå information om hälso- och miljöfarliga varor samt information av betydelse från arbetsmiljösynpunkt. Systemet skall utvecklas successivt under anpassning till aktuella krav. Ansvaret för utvecklingsarbetet ankommer på en särskild miljödatanämnd, som bl. a. har till uppgift att lämna förslag till det närmare innehållet i informationssystemet.

Inom produktkontrollnämndens kansli har påbörjats arbete med att förbereda en fullständig och fortlöpande kartläggning av kemiska ämnen och beredningar med avseende på bl. a. varornas sammansättning och omsättning. Avsikten är att årliga rapporter från tillverkare och importörer skall ligga till grund för produktregistret.

Då det gäller bullerproblemet inom industrin pågår på åtskilliga håll forsknings- och utvecklingsarbete. Arbetet bedrivs i viss utsträckning inom särskilda branschgrupper. Som exempel kan nämnas arbetsgrupper mot buller inom betongvaruindustrin, inom verkstadsindustrin, inom livsmedelsindustrin och inom cellulosa- och pappersindustrin.

Arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning har flera forskningsprojekt som rör bullerproblemet och kemiska hälsorisker, bl. a. avseende cancerrisker inom PVC-bearbetande industri.

Arbetsraster och förbud mot användning av kvinnlig arbetskraft

I arbetarskyddslagen finns vissa bestämmelser om *arbetsraster m. m.* Enligt 17 § skall arbete, som utförs under minst sex timmar av dygnet, i den utsträckning som kan anses erforderlig med hänsyn till dess beskaffenhet

och varaktighet samt arbetsförhållandena i övrigt avbrytas genom en eller flera lämpligt förlagda raster av tillräcklig varaktighet. Med rast förstås sådant avbrott i arbetstiden vars varaktighet är på förhand bestämd och under vilket arbetstagaren fritt förfogar över sin tid och inte behöver kvarstanna på arbetsstället. Om arbete på grund av samband med mekaniskt driven arbetsprocess eller till följd av annat förhållande kräver ihållande anspänning eller eljest är särskilt påfrestande, skall enligt 18 § under arbetstiden erforderligt antal lämpligt avpassade och förlagda arbetspauser beredas arbetstagaren. Arbetspaus är ett på förhand bestämt kortvarigt uppehåll för att bereda arbetstagaren avkoppling från arbetet och är inte att anse som rast.

I arbetarskyddslagen finns vidare särskilda bestämmelser om *kvinnors användande i arbete*. I 34 § stadgas sålunda förbud mot att använda kvinna till arbete under jord i gruvor eller stenbrott. Förbudet avser inte arbetstagare i överordnad ställning som ej utför kroppsarbete. Arbetarskyddsstyrelsen kan medge undantag från bestämmelsen.

Lokalt skyddsarbete

Enligt 40 § arbetarskyddslagen skall på arbetsställe där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts bland arbetstagarna utses ett eller flera *skyddsombud*. Skyddsombud skall utses också på annat arbetsställe om arbetsförhållandena påkallar det. Skyddsombud utses av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation utses skyddsombud av arbetstagarna. För arbetsställe där skyddsombud ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medge att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare (regionalt skyddsombud). Om mer än ett skyddsombud finns på visst arbetsställe skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet. I lagen finns också bestämmelser om skyddsombuds rättigheter och befogenheter. Sålunda föreskrivs i 40 b § att, om visst arbete innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och rättelse inte genast kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren, skyddsombud kan bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen.

I 41 § ges vissa regler om *skyddskommitté*. Skyddskommitté skall finnas vid arbetsställe där minst 50 arbetstagare regelbundet sysselsätts och vara sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare om det begärs av arbetstagarna. Företrädare för de anställda utses av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation utses företrädare av arbetstagarna.

Sanktionsbestämmelser

I arbetarskyddslagen ges åtskilliga regler enligt vilka arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen kan besluta om föreskrifter eller föreläggande om skyddsåtgärder eller förbud mot viss verksamhet m. m. Beslut om föreläggande eller förbud kan kombineras med vite. Underlåtenhet att vidta förelagd åtgärd inom angiven tid leder till att vitesbeloppet på talan av åklagare utdöms av domstol.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreläggande, förbud eller föreskrift som meddelats med stöd av vissa närmare angivna bestämmelser kan enligt 63 § dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Har föreläggandet eller förbudet förenats med vite skall dock ej dömas till ansvar. I 64–66 §§ finns vissa bestämmelser enligt vilka arbetsgivare, som underlåter att fullgöra viss anmälningsskyldighet eller lämnar oriktig uppgift i vissa fall till tillsynsmyndighet m. m., kan dömas till böter. Vidare gäller enligt 62 § att arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet använder minderårig eller kvinna till arbete i strid med vissa närmare angivna bestämmelser kan dömas till böter.

Vissa straffbestämmelser har också meddelats i arbetarskyddskungörelsen. Sålunda kan böter ådömas arbetsgivare enligt 72 § bl. a. om han underlåter att föranstalta om undersökning eller besiktning och provning som av arbetarskyddsstyrelsen föreskrivits i vissa fall eller om han brukar tryckkärl, rörledning, lyftanordning, transportanordning eller lyftredskap i strid med vissa bestämmelser i kungörelsen.

Den närmare utformningen av sanktionssystemet togs upp av föredragande departementschefen i prop. 1973:130 angående ändringar i arbetarskyddslagstiftningen och andra åtgärder för bättre arbetsmiljö. Han anförde därvid bl. a. följande (s. 192).

Utredningen har inte funnit skäl att frångå den nuvarande konstruktionen av arbetarskyddslagens ansvarsregler i vad den innebär att straffhot i allmänhet inte inträder förrän tillsynsmyndighet meddelat förbud, föreläggande eller föreskrift och påbudet inte efterkommit. Liksom remissinstanserna godtar jag i princip denna ståndpunkt. I sammanhanget är det naturligtvis av betydelse att brottsbalken inrymmer vissa bestämmelser som kan bli aktuella vid allvarigare missförhållanden på ett arbetsställe. Enligt min mening skulle det dock allmänt sett vara en inte önskvärd utveckling om frågor beträffande de krav som arbetarskyddslagstiftningen ställer blev i ökad omfattning hänskjutna till domstolsprövning i straffrättsligt förfarande. Det ligger i sakens natur att de bedömningar och avvägningar som behövs för att avgöra sådana frågor görs bäst av arbetarskyddets organ under medverkan av arbetsmarknadsparterna.

Han framhöll vidare att det kan förutsättas att arbetsmiljöutredningen under sitt fortsatta arbete med tonvikt på det materiella innehållet i arbetarskyddslagstiftningen kommer att få tillfälle att närmare pröva den lämpligaste omfattningen av arbetarskyddsstyrelsens rätt att meddelå föreskrifter som är förenade med omedelbar straffgaranti. Denna prövning som har

samband med andra överväganden av bl. a. lagteknisk natur borde inte föregripas. På närmare anförda skäl förordade departementschefen att hela frågan om den rättsliga karaktären av föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen meddelar tas upp till samlad bedömning i anslutning till att utredningen genomför sin fortsatta översyn av hela lagstiftningen på arbetsmiljöområdet.

Företagshälsovård

Med anledning av yrkandet i motionen 1975:772 angående ändrade *statsbidragsbestämmelser för företagshälsovården* kan erinras om att enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring sjukvårdsförmånerna är – fränsett de som utgår i samband med havandeskap – begränsade till att avse ersättning vid sjukdom. Reglerna innebär att ersättning för utgifter vid hälsokontroll inte utgår till försäkrad. Enligt en särskild undantagsbestämmelse kan emellertid arbetsgivare få ersättning för hälsovårdande åtgärder som kommit hans arbetstagare till godo. Enligt bestämmelsen kan försäkringskassa med arbetsgivare som anordnar läkarvård eller vidtar andra sjukvårdande åtgärder, så att kassans utgifter för sjukvårdsersättning kan antas minska, träffa överenskommelse om skälig gottgörelse för arbetsgivarens kostnader. Bland åtgärder av hälsovårdande natur som kan ersättas är t. ex. undersökningar för erhållande av arbetsanställning, kontrollundersökningar, yrkeshygienisk verksamhet o. d. Enligt särskilda tillämpningsföreskrifter får kassan förbinda sig att gottgöra arbetsgivaren högst hälften av hans nettokostnad för sjukvårdande åtgärder. Har arbetsgivaren vidtagit även hälsovårdande åtgärder, får gottgörelsen bestämmas till högst hälften av de sammanlagda kostnaderna för sjuk- och hälsovård under förutsättning att minst hälften av dessa kan antas belöpa på de sjukvårdande åtgärderna. Överenskommelsen skall fastställas av riks försäkringsverket för att bli gällande.

Utbildning och forskning

I fråga om utbildning i arbetarskyddsfrågor intar den till arbetarskyddsstyrelsen knutna utbildningsdelegationen för arbetarskyddsfrågor en central plats. Delegationen skall vara ett organ för samråd och samverkan i utbildningsfrågor på arbetarskyddsområdet och därvid fortlöpande följa behovet av utbildning i arbetarskyddsfrågor för dem som är verksamma i arbetslivet och verka för att sådan utbildning kommer till stånd samt att samordning sker av utbildningsverksamheten på området. Delegationen skall vidare ange riktlinjer för arbetarskyddsutbildningens innehåll och omfattning m. m. för olika kategorier. I delegationen ingår bl. a. företrädare för arbetsmarknadens parter.

Utbildning av *företagshälsovårdens funktionärer* sker bl. a. inom arbetarskyddsstyrelsen. Arbetarskyddsstyrelsen har de senaste budgetåren årligen anordnat kurser för skyddsingenjörer, företagsläkare, företagssköterskor och

dammprovare. Beträffande utbildningens innehåll och fordringar för tillträde till utbildningen kan hänvisas till en av arbetarskyddsstyrelsen år 1973 utgiven sammanfattning, Arbetsmiljöutbildningen i Sverige – lägesredovisning i november 1973. I utbildningen av skyddsingenjörer utgör yrkeshygien ett dominerande inslag. Under budgetåret 1973/74 har 90 skyddsingenjörer, 90 företagsläkare, 140 företagssköterskor och 30 dammprovare genomgått utbildning.

Av arbetarskyddsstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår framgår bl. a. att styrelsen budgetåret 1973/74 arrangerat fortbildning för förutvarande deltagare i kurser för företagsläkare, skyddsingenjörer, företagssköterskor m. fl. I utbildningen, som pågick två dagar, deltog över 200 personer. Liknande fortbildningsdagar kommer att ordnas även framgent. Vidare framgår att styrelsen avser att under innevarande budgetår starta en försöksutbildning i arbetsmiljöfrågor för vissa särskilt kvalificerade *skyddsombud* och annan i skyddsarbetet engagerad, kvalificerad personal. Vidare kan nämnas att utbildningsdelegationen f. n. genomför en kartläggning av arbetsmarknadsorganisationernas planer och önskemål beträffande vidareutbildning av skyddsombud och arbetsledare. Avsikten är att det material som insamlas bl. a. skall ligga till grund för delegationens bedömning av möjligheterna att samordna insatserna vid framtagning av vidareutbildningsmaterial.

Arbetarskyddsstyrelsen svarar också för utbildningen av *den inspekterande personalen inom yrkesinspektionen*. Utbildningen inleds på distrikten och omfattar de sex första månaderna av anställningen. Efter omkring ett års tjänstgöring följer en inspektörskurs om åtta veckor fördelade över ett halvt år. På inspektörskursen följer efter ytterligare tjänstgöring kortare kompletteringskurser. För anställning som yrkesinspektör gäller inte några särskilda kvalifikationskrav. Enligt en inom arbetarskyddsstyrelsen upprättad sammanställning över erfarenhet från arbetslivet före anställning vid yrkesinspektionen framgår bl. a. att – med undantag för kemiutbildade – de yrkesinspektörer som anställts fr. o. m. år 1972 vanligen har mera än 10 års arbetslivserfarenhet samt att under samma tid 11 skyddsombud och 5–6 andra personer med motsvarande bakgrund anställts.

För utbildning av *skyddsombud* svarar enligt 40 a § arbetarskyddslagen arbetstagare och arbetsgivare gemensamt. SAF, LO och PTK har den 30 maj 1974 träffat en överenskommelse om utbildning i arbetsmiljöfrågor, som avser såväl grundutbildning som vidareutbildning av skyddsombud, arbetsledare och de anställdas representanter i skyddskommitté. Vidareutbildning kan omfatta såväl fördjupade kunskaper inom de ämnesområden vilka ingår i grundutbildningen som specialkurs. Utbildningens inriktning och omfattning fastställs av förbundsparterna eller, om de är ense därom, inom företagen med hänsyn till den särskilda arbetsmiljösituation som föreligger. Planering av grundutbildningens uppläggning och genomförande samt av vidareutbildning sker i skyddskommittén. Om sådan saknas sker

planeringen i samråd mellan arbetsgivaren, arbetstagarerna och berörd facklig organisation eller efter överenskommelse i företagsnämnden. Vid utbildningen skall företaget utge ersättning för förlorad arbetsinkomst eller om utbildningen sker på fritid ersättning som om utbildning varit förlagd till arbetstid. I överenskommelsen finns också bestämmelser om utbildning av handledare.

Till utbildning av skyddsombud och vissa andra personalkategorier kan bidrag utgå från arbetarskyddsfonden. Med medel från arbetarskyddsfonden har arbetarskyddsnämnden, som är SAF:s och LO:s gemensamma organ på arbetarskyddsområdet, utarbetat ett gemensamt grundutbildningsmaterial, Bättre arbetsmiljö. Materialet har hitintills utgivits i 110 000–120 000 exemplar avsett för 30–40 timmars undervisning i form av studiecirklar. Vidare har utformats material anpassat efter särskilda branscher. Enligt de normer för bidrag till arbetsmiljöutbildning som arbetarskyddsfonden fastställt bekostar fonden kursmaterialet och bidrar därtöver med visst belopp per deltagare vid undervisning i studiecirklar. Om särskilda skäl föreligger kan bidrag också utgå vid internatundervisning. För att leda undervisningen har med stöd från arbetarskyddsfonden utbildats omkring 6 000 handledare. Enligt uppgift i budgetpropositionen beräknas omkring 60 000 skyddsombud genomgå grundutbildningen under innevarande budgetår.

Arbetarskyddsnämnden har vidare beslutat inleda arbete med att utarbeta material för vidareutbildning på fem områden, som rubriceras på följande sätt, nämligen belysning, kemiska hälsorisker, planering och projektering av arbetslokaler, skyddsombudet och skyddsarbetet samt ergonomi. Nämnden har från arbetarskyddsfonden erhållit anslag för produktion av ett redan utarbetat vidareutbildningsmaterial beträffande buller. I det ovan nämnda materialet ingår bl. a. undervisning i mätteknik. En omfattande fortbildning i arbetsmiljöfrågor sker även vid ett flertal andra myndigheter och organisationer. Arbetarskyddsstyrelsen gjorde år 1974 en sammanställning av den då planerade verksamheten som publicerades i ett specialnummer av Aktuellt från arbetarskyddsverket (nr 2 1974).

Vad härefter angår *utbildningen inom SÖ- och UKÄ-området* kan hänvisas till en redogörelse i SoU 1973:25. Härutöver kan följande anmärkas. Enligt beslut av statsmakterna år 1974 har vid högskolan i Luleå inletts en högre teknisk utbildning och forskning på det arbetsvetenskapliga området. I budgetpropositionen, bil. 10, anför föredraganden att han avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att vid högskolan inrätta en tjänst som biträdande professor i teknisk psykologi och en tjänst som biträdande professor i bergmaskinteknik (människa-maskinsystem i underjordsmiljö), båda den 1 juli 1976. I propositionen föreslås ett bemyndigande för regeringen att inrätta en professor i arbetslivets psykologi vid högskolan den 1 juli 1976. Vidare föreslås inrättande av en professor i teknisk akustik vid tekniska högskolan i Stockholm fr. o. m. den 1 juli 1975.

Vad gäller de önskemål om ökad *forskning* på vissa områden som tagits

upp i motionerna 1975:772 och 1975:1257 kan här anföras följande.

Med anslag från arbetarskyddsfonden pågår ett flertal forskningsobjekt som rör de *psykosociala arbetsmiljöproblemen*. Psykotekniska institutet i Göteborg kartlägger sociala och psykologiska förutsättningar hos vissa kategorier av anställda i fråga om anpassning till arbetstidens förläggning och förändringar i den. Vid psykologiska institutionen vid Stockholms universitet studeras dels sociala effekter av arbetstidens omfattning och förläggning, dels hur olika arbetsförhållanden, bl. a. tidspress eller monotona arbetssituationer, påverkar arbetsprestation, säkerhet i arbete och arbetstillfredsställelse. Vid laboratoriet för klinisk stressforskning på karolinska sjukhuset bedrivs tvärvetenskapliga studier av skiftarbete. På uppdrag av arbetarskyddsfonden har statistiska centralbyrån 1974 framlagt en undersökning av svenska folkets arbetstidsförläggning med speciell tonvikt på oregelbundna och obekväma arbetstider.

Inom arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning pågår ett flertal projekt som rör *epidemiologi*. En undersökning, som utgör bakgrund till det vid avdelningen befintliga silikosregistret, syftar till att befrämja åtgärder av allmänt förebyggande natur beträffande silikos. Undersökningen omfattar ca 35 000 exponerade individer över hela landet. En undersökning avser frekvensen av andningsbesvär och eksem inom hårdmetallindustrin. Ett projekt syftar till att genom undersökning av personer, som i sin yrkesutövning under lång tid varit utsatta för relativt höga halter av något visst lösningsmedel, belysa om detta förorsakat några påvisbara skador. Förekomsten av huvudvärk hos giuteripersonal och långvarigt blyexponerade arbetstagares hälsotillstånd är föremål för undersökningar i andra projekt. Ett stort forskningsprojekt avser svetsningens arbetsmiljöproblem. Vidare bör nämnas att arbetarskyddsstyrelsen deltar i statskontorets arbete beträffande uppbyggnaden av informationssystemet för miljövården.

Med anledning av yrkandet i motion 1975:768 angående *frånvaro i arbetslivet* finns skäl att här även redovisa följande.

På initiativ av SAF och LO har de medicinska expertenheterna inom organisationerna år 1973 gemensamt slutfört en utredning angående sjukfrånvaro i arbetslivet. Resultatet av utredningsarbetet har redovisats i fyra delrapporter. Utredningen konstaterar att det f. n. inte finns enhetlig frånvaroregistrering i landet samt att om man vill engagera sig i frånvaroproblemen det i första hand krävs metodologisk forskning rörande olika frånvaromått och frånvaroregistrering. Vidare framhålls att det är av stort intresse för parterna att få orsaksfaktorer till sjukfrånvaron bättre klarlagda, att en förutsättning härför är tillgången till tillförlitliga och jämförbara statistiska material och att hittills gjorda försök till samordning inom arbetslivet varit otillräckliga.

Sedan SAF och LO överlämnat utredningen till arbetarskyddsfonden med begäran om att fonden skulle uppmärksamma frånvaro i arbetslivet som ett högprioriterat område för forskning och utvecklingsarbete, har fonden

beslutat föreslå SAF, LO och TCO att delta i en styrgrupp vars uppgift bl. a. skall vara att på grundval av den genomförda utredningen överväga behovet av forskningsinsatser på området.

Internationellt samarbete

Med anledning av yrkandet i motionen 1975:768 om åtgärder i syfte att främja en internationell standardisering av arbetsmiljökraven kan nämnas att det pågår ett omfattande internationellt samarbete på detta område, i vilket Sverige deltar. Som exempel på internationellt standardiseringsarbete kan anföras följande. Inom Comité Européen de Normalisation (CEN) deltar Sverige i arbetsgrupper för hissar och gasflaskor. ILO har bl. a. flera arbetsgrupper som sysslar med standardiseringsarbete. Inom Internationella standardiseringsorganisationen deltar Sverige i ett flertal arbetsgrupper. Vidare bör framhållas att svenska myndigheter indirekt är engagerade i det internationella samarbetet genom deltagande i svenska organisationer som i sin tur är internationellt verksamma. Här kan nämnas arbetarskyddsstyrelsens medverkan i olika kommittéer och grupper inom Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska elektriska kommissionen, Sveriges mekanförbund och Sveriges standardiseringskommission. Inom Norden deltar Sverige i Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, Nordiska gruppen för lyftfordonsbestämmelser och Nordiska maskinkommittén.

Vid ILO:s allmänna konferens i juni 1974 antogs dels en konvention (nr 139) om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av *cancerframkallande ämnen* och agenser, dels en rekommendation (nr 147) i samma ämne. I konventionen åläggs varje medlemsstat som ratificerar konventionen en rad åtgärder till skydd för arbetstagarna. Bl. a. skall medlemsstaterna eftersträva att cancerframkallande ämnen och agenser ersätts med ofarliga eller mindre farliga ämnen samt upprätta ett system för registrering av data. Proposition angående godkännande av konventionen beräknas föreläggas 1975 års riksmöte.

Frågan om kemiska hälsorisker i arbetsmiljön är också föremål för ett medlemsförslag till Nordiska rådet, vari begärs att Nordiska ministerrådet skall rekommenderas att kartlägga bruket av farliga och giftiga ämnen och produkter i arbetslivet samt framlägga förslag om åtgärder på nordiskt plan för att skapa en arbetsmiljö där det råder trygghet mot psykisk, fysisk och kemisk påverkan. I förslaget tas upp bl. a. frågan om en nordisk databank över farliga och giftiga ämnen.

Tidigare riksdagsbehandling

Åtskilliga av de i betänkandet behandlade frågorna har tidigare varit föremål för riksdagens bedömning.

Allmänna frågor

I samband med propositionen 1973:130 upptog socialutskottet till behandling flera motioner angående inriktningen av det fortsatta reformarbetet. I några motioner framfördes i allt väsentligt samma krav beträffande de anställdas medinflytande och företagshälsovården som i den nu aktuella motionen 1975:153 (yrkande 3–5). I en motion framfördes önskemål om åtgärder för att förbättra den psykosociala miljön och i några motioner togs upp frågor om åtgärder för att begränsa buller, bl. a. normer och riktvärden för buller. I sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1973:25 avstyrkte utskottet bifall till yrkandena. De sålunda behandlade spörsmålen framfördes ånyo i motioner till 1974 års riksdag. Socialutskottet avstyrkte motionerna i betänkandet SoU 1974:4, och utskottets hemställan i denna del bifölls av riksdagen. Beträffande motiveringarna till utskottets ställningstaganden hänvisas till nämnda betänkanden.

Särskilda frågor

I vissa motioner till 1973 års riksdag togs upp frågor av mera speciell karaktär. Sålunda framställdes i en motion ett med det i motionen 1975:480 likalydande yrkande angående förbud mot enmansbetjäning på godståg. I ett par motioner framfördes önskemål om utbildningen på arbetsmiljöområdet. Även frågan om ett fackligt institut berördes i en motion. I en motion begärdes en utredning angående frånvaron i arbetslivet, särskilt sjukfrånvaron. I ytterligare en motion yrkades att skyddsombud och arbetstagarrepresentant i skyddskommitté skulle utses av facklig organisation efter förslag av berörda arbetstagare, och i en motion framfördes önskemål angående skyddsombuds rätt att avbryta arbete som i allt väsentligt överensstämmer med det i motionen 1975:1257 framförda yrkandet (yrkande 7). Även frågor om de s. k. hygieniska gränsvärdena och regelbundna pauser vid kontinuerliga arbetsprocesser och annat pressande arbete kom motionsvägen under riksdagens prövning. Vidare förekom ett yrkande om att företagshälsovården skulle underställas landstingens huvudmannaskap. Motionsyrkandena avsågs på hemställan av socialutskottet.

Även vid 1974 års riksdag behandlade utskottet flera motionsyrkanden med nära anknytning till de nu förevarande. I en motion begärdes en samlad översyn av undervisningen i arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor inom alla utbildningsformer och i en annan motion framhölls vikten av ökade resurser för forskning och utbildning på arbetsmiljöområdet, särskilt på den psykosociala sidan. Vidare förekom yrkande om oinskränkt rätt för skyddsombud att avbryta arbete när hygieniska gränsvärden överskrids och yrkande om bestämmelser för att minska arbetshets och utslagningar, vilket sistnämnda i allt väsentligt överensstämmer med ett yrkande i motionen 1975:1257 (yrkande 5 a). På hemställan av socialutskottet avsåg riksdagen yrkandena.

Beträffande skälen för utskottets ställningstaganden 1973 och 1974 hänvisas till betänkandena SoU 1973:25 och SoU 1974:4.

Vid 1974 års riksdag behandlade socialförsäkringsutskottet en motion angående ersättning från försäkringskassa för kostnad för hälsokontroll, vilket spörsmål har nära anknytning till den i motionen 1975:772 upptagna frågan rörande ändrade statsbidragsregler för företagshälsovården. I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1974:26 avstyrkte utskottet motionen.

I motionen 1975:481 tas upp ett spörsmål om rätt för icke kollektivavtalslutande facklig organisation att utse skyddsombud m. m. Motionsspörsmålet har nära anknytning till frågor angående facklig organisations rätt enligt lagen (1974:12) om anställningsskydd till överläggning vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller permittering samt angående facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen. Frågan om icke kollektivavtalslutande organisations rätt till överläggning har behandlats av inrikesutskottet senast i betänkandet InU 1974:14, vari utskottet avstyrkt ett motionsförslag om rätt till överläggning även för annan än kollektivavtalslutande organisation. Samma utskott har också i betänkandet InU 1974:15 i anledning av propositionen 1974:88 med förslag till lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen m. m. tagit upp spörsmålet om rätt för icke kollektivavtalsbunden arbetstagarorganisation att utse facklig förtroendeman och därvid anfört följande.

Lagen är enligt förslaget tillämplig på arbetstagare som utsetts av lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal för de arbetstagare som berörs av förtroendemannens verksamhet. Denna koppling till kollektivavtalslutande organisation är uttryck för en princip som tillämpas i det pågående arbetsrättsliga reformarbetet. Som utskottet framhållit i andra sammanhang är det naturligt att organisationer som har det allmänna ansvaret för kollektivavtal också får svara för de nya uppgifter som tillkommer genom lagstiftning. När det gäller den aktuella lagstiftningen måste bl. a. med hänsyn till reglerna om tolkningsföreträdet krävas stabilitet hos de organisationer som har rätt att utse facklig förtroendeman enligt lagen.

Kravet på att organisationen normalt skall vara bunden av kollektivavtal är en garanti i det hänseendet. Därutöver må framhållas att lagstiftningen förutsätts bli kompletterad med kollektivavtal där villkoren för den fackliga verksamheten på arbetsplatserna preciseras.

I anslutning till det sagda kan nämnas att spörsmålen om icke kollektivavtalsbunden organisations rätt till överläggning och rätt att utse facklig förtroendeman behandlas i motioner som väckts i år och som hänvisats till inrikesutskottet.

Med anledning av yrkandet i motionen 1975:1257 angående sensitivitetsträning m. m. kan erinras om att vid årets riksmöte socialministern den 11 februari har besvarat en interpellation och en fråga beträffande sådan träning. Han anförde då bl. a. följande.

Enligt vad jag inhämtat har socialstyrelsen sin uppmärksamhet riktad på sensitivitetsträningen och andra liknande företeelser. Enligt socialstyrelsens bedömning synes metoden som sådan inte vara förknippad med några egentliga risker om den är insatt i ett riktigt sammanhang och om den används med omdöme av kompetent personal. Bedrivs verksamheten på annat sätt kan den däremot i vissa fall innebära starka påfrestningar som kan utlösa psykiska följdverkningar.

Med anledning av de uppgifter som framkommit om allvarliga följder av sensitivitetsträning i samband med personalutbildningskurser har socialstyrelsen nyligen satt i gång en utredning om riskerna för psykiskt insjuknande i dessa sammanhang. Socialstyrelsen har tagit kontakt med arrangörerna av sådana kurser med begäran om information om kursernas uppläggning och innehåll samt kompetenskraven för kursledarna. En förfrågan av socialstyrelsen till vissa sjukhus och kliniker om misstänkta följder av ifrågakurser visar att ett tiotal personer lagts in för behandling och att andra patienter behandlats i öppen vård efter genomgången eller avbruten kurs i sensitivitetsträning eller liknande. Socialstyrelsen avser att fullfölja dessa undersökningar för att närmare utröna sambandet mellan kurser av ifrågakurser av slag och behov av psykiatrisk vård.

Så snart de pågående undersökningarna slutförts kommer socialstyrelsen att lämna en bred information i hithörande frågor och att närmare överväga de övriga åtgärder som kan behöva vidtas.

Pågående översyn m. m.

Vid sidan av den tidigare nämnda arbetsmiljöutredningens arbete pågår eller har nyligen avslutats ett flertal utredningar m. m. på arbetsmiljöområdet. Den år 1974 tillkallade stimulansutredningen (A 1974:06), som haft i uppdrag att utreda frågan om stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön inom industrin, har nyligen slutfört sitt arbete genom framläggande av betänkandet (Ds A 1974:8) Stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Till arbetsmiljöområdet hänför utredningen, förutom traditionellt arbetarskydd, faktorer i övrigt som har betydelse för människan i arbetet, alltså såväl de fysiska miljöfaktorerna som de psykosociala aspekterna av arbetet. Utredningen föreslår att en lånefond upprättas, som skall byggas upp genom en tillfällig höjning av arbetarskyddsavgiften. Företag, kommuner och landsting skall ha möjlighet att låna pengar ur fonden för att finansiera förbättringar i arbetsmiljön. Lånen föreslås bli förmedlade genom företagareföreningarna i länen. För att lån skall kunna beviljas skall ansökan ha tillstyrkts av de anställdas företrädare i skyddsfrågor. Endast företag som saknar medel i arbetsmiljöfond bör enligt utredningen komma i fråga för lån.

Allmänna medinflytande-frågor

Arbetstagarnas rätt till medinflytande i skyddsfrågor har nära samband med frågor kring arbetsledningsrätten vilka behandlas i ett av arbetsrätts-

kommittén (In 1971:3) nyligen avlämnat betänkande (SOU 1975:1) Demokrati på arbetsplatsen. I betänkandet framläggs förslag till en ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal. Utredningens förslag såvitt nu är av intresse innebär bl. a. följande.

I den nya lagen klarläggs att i princip varje fråga som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagarparten skall kunna tas upp till förhandlingar och regleras i kollektivavtal. Lagen innehåller regler om en kraftig förstärkning av förhandlingsrätten för arbetstagarparten i ett kollektivavtal. Denna rätt skall gälla oberoende av på vilket plan i företaget besluten skall fattas. Beträffande viktigare frågor innebär reformen en ytterligare förstärkning av arbetstagarpartens ställning. Det skall sålunda åligga arbetsgivaren att på eget initiativ ta upp förhandlingar med den lokala motparten innan han fattar beslut eller eljest vidtar åtgärd som medför viktigare förändring av drifts- eller arbetsförhållandena eller av anställningsförhållandena i övrigt. För att bana väg för avtal om medbestämmanderätt har medtagits särskilda regler. Av central betydelse härvidlag är en bestämmelse om avtalsskyldighet i inflytandefrågor. Då sedvanliga kollektivavtal om löner m. m. slutes skall om det påkallas av arbetstagarparten i avtalet tas in regler om inflytande för arbetstagarparten i en rad frågor av väsentlig betydelse från inflytandesynpunkt. Bestämmelsen har stor räckvidd och avser bl. a. val av arbetsplats och arbetsutrustning, varje fråga om arbetets utformning för individen och för gruppen, planering av arbetslokalen vad avser t. ex. teknisk inredning och maskinplacering, frågor om arbetstidens förläggning, personalutbildningsfrågor och arbetarskyddsfrågor. I kollektivavtal skall även kunna tas in regler om inrättande på arbetsplats av partssammansatta organ vari skall fullgöras förhandlingar. I betänkandet behandlas också frågor om sådana organisationer som saknar eller inte brukar ha kollektivavtal. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Företagshälsovård

Socialstyrelsen fick år 1969 regeringens uppdrag att verkställa en utredning om utvecklingen av hälsoundersökningar och annan förebyggande hälsovård (hälsokontrollundersökningen) samt att därvid undersöka hur denna verksamhet kunde samordnas och författningsmässigt och organisatoriskt inordnas i det system som gäller för den av samhället bedrivna sjukvården. Styrelsen skall under utredningsarbetet i samråd med riks försäkringsverket överväga avgränsningen av de sjukvårdsåtgärder som ersätts av den allmänna försäkringen. Enligt uppgift från socialstyrelsen kommer resultatet av utredningsarbetet att redovisas under våren 1975.

Inom den till arbetarskyddsstyrelsen knutna företagshälsovårdsdelegationen har påbörjats en översyn av frågor om företagshälsovårdens personal. Som en första del av översynen har delegationen år 1974 avgivit en rapport, Företagshälsovårdens personalresurser. Rapporten utgör en beskrivning av

personalsituationen i fråga om läkarna inom företagshälsovården samt innehåller rekommendationer i syfte att förbättra den nuvarande situationen.

I rapporten konstaterar delegationen att företagshälsovården under den pågående femårsperioden hittills inte fått det nytillskott av utbildade läkare som förutskickades vid statsmakernas beslut år 1971 angående utbyggnad av företagshälsovården, att den förutskickade expansionen av läkarresurser avsedda för företagshälsovård inom den offentliga sjukvårdsorganisationen inte kommit till stånd samt att det fastställda målet av läkarresurser, motsvarande 650 heltidstjänster för företagshälsovård i hela landet vid utgången av år 1975, inte kommer att nås framför allt med hänsyn till hittillsvarande utbyggnadstakt av den företagshälsovård som skall inrymmas i den offentligt drivna sjukvårdsorganisationen. Delegationen framhåller vidare att även med nuvarande utbildningstakt kommer läkare med erforderlig utbildning för företagshälsovård inte att finnas i det antal som motsvarar arbetslivets behov under 1980-talets senare hälft samt att fortsatt stor efterfrågan på läkare med erforderlig utbildning kan förutses. Delegationen anser det erforderligt med en ökning av utbildningskapaciteten men bedömer det för närvarande inte vara välmotiverat att företa drastiska och omedelbara ökning av utbildningskapaciteten med hänsyn till att nu rådande läkartillgång och den aktuella rekryteringssituationen utgör ogynnsamma förutsättningar för en expansion av företagshälsovårdens läkarresurser.

Däremot finns det enligt delegationen skäl att planera för en ökning av denna utbildningskapacitet vid ett senare tillfälle när tillgången på läkare som genomfört sin vidareutbildning (specialist- eller allmänläkarkompetens) förbättrats. En sådan förbättring förutses inträffa tidigast under slutet av femårsperioden 1973–1977. Denna tidsperiod utgör, som tidigare nämnts, programperiod för det läkarfördelningsprogram – benämnt LP 77 – som fastställts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation.

Ävenså ser delegationen det som nödvändigt att åtgärder vidtas så att de små arbetsställdas arbetstagare kommer i åtnjutande av företagshälsovård av god kvalitet.

Delegationen är angelägen om att i detta sammanhang understryka vikten av att expansionen av företagshälsovården även omfattar företagshälsovårdens tekniska personal.

Delegationen föreslår att den tillfälligt fördubblade utbildningstakten av företagsläkare genom arbetskyddsstyrelsens försorg – 90 läkare årligen i stället för 45 – behålls tills vidare, att det övervägs möjligheterna att under slutet av femårsperioden 1973–1977 ytterligare utöka utbildningskapaciteten, att inom den offentliga sjukvårdsorganisationen avsätts läkarresurser för företagshälsovård vid främst mindre företag samt att de organisatoriska och administrativa formerna – inklusive kostnadsfrågor – för företagshälsovård som skall tillhandahållas inom den offentliga sjukvårdsorganisationen utreds och prövas och att reglerna utformas så att verksamheten främjas.

När det gäller företagshälsovården för statsanställda har statens personalnämnd i november 1974 lämnat förslag till riktlinjer för hur en ökad samordning av befintliga resurser för hälsovården m. m. bör organiseras och administreras (Statlig personalhälsovård, Förslag till riktlinjer). Nämnden föreslår att personalhälsovården bör omfatta en medicinsk, en teknisk och en personalsocial del och byggas ut successivt allteftersom personella och ekonomiska resurser föreligger. Hälsovårdens lokala inriktning, utformning och prioritering föreslås bli utformad i skyddskommittéer och i särskilda hälsoråd inom ramen för av regeringen och central myndighet utfärdade riktlinjer. Tre olika organisationsmodeller presenteras i förslaget. Myndighet med mer än 1 500 anställda på en ort eller på närliggande orter skall anordna personalhälsovården. För myndigheter med färre anställda på närliggande orter skall personalhälsovården ordnas i samarbete med andra statliga myndigheter om det sammanlagda antalet anställda överstiger 1 500. En tredje möjlighet är att personalhälsovården anordnas i samarbete med landsting, kommun eller privat verksamhet.

Avslutningsvis kan under detta avsnitt anmärkas att förhandlingar f. n. pågår mellan SAF och LO angående revidering av det sedan 1967 mellan parterna gällande avtalet beträffande bl. a. företagshälsovård.

Utbildning och forskning

UKÄ beslöt år 1972 att tillsätta en samrådsgrupp för att stödja och samordna det lokala planeringsarbetet på det arbetsvetenskapliga området. Till gruppen knöts särskilda arbetsutskott för i första hand de samhällsvetenskapliga, medicinska och tekniska områdena. Enligt UKÄ:s anslagsframställning för nästa budgetår beräknar gruppen att år 1975 kunna redovisa ett förslag som rör forskningsorganisationen. I nästa års petita avser UKÄ att presentera en plan för utbyggnad av den arbetsvetenskapliga forskningsorganisationen. Av anslagsframställningen framgår också följande. På uppdrag av UKÄ:s expertgrupp för yrkesinriktade studiekurser och kombinationsutbildningar har utarbetats förslag till yrkesinriktad studiekurs i arbetsmiljölära. Utbildningen syftar bl. a. till att belysa arbetslivets risker samt hur man med olika medel kan förbättra arbetsmiljön. UKÄ har vidare uppdragit åt en särskild utredningsman att inom ramen för den ovan nämnda samrådsgruppen utarbeta förslag till uppbyggnad av den arbetsvetenskapliga forskningen vid samhällsvetenskaplig fakultet. Inom fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci har 1974 slutförts en utredning om utökning av de arbetsvetenskapliga momenten i läkarnas grundutbildning. Förslaget förutsätts kunna genomföras i sina huvuddrag genom omdisponering av befintliga resurser.

När det gäller undervisning i arbetsmiljöfrågor på SÖ-området tillsattes år 1973 en arbetsgrupp inom SÖ med uppgift att utarbeta supplement för undervisningen om arbetsplatsens miljöfrågor för de yrkesinriktade linjerna

i gymnasieskolan samt anvisningar för undervisning i arbetslivsorientering vid de linjer inom gymnasieskolan som inte är direkt yrkesorienterade. Gruppens arbete beräknas bli avslutat tidigast vid årsskiftet 1975-1976.

År 1972 tillkallades en sakkunnig med uppdrag att göra en utredning angående den tillämpade beteendevetenskapliga arbetslivsforskningen. Den sakkunnige avgav i december 1973 betänkandet (SOU 1973:55) Beteendevetenskaplig arbetslivsforskning. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs f. n. inom arbetsmarknadsdepartementet. En översiktlig redogörelse för utredningsmannens förslag finns i betänkandet SoU 1974:4 där det också lämnas en redogörelse för vissa utredningar som utförts inom arbetarskyddsfonden.

År 1973 tillkallades särskilda sakkunniga för att utreda hur en samordning organisatoriskt kan ske av laboratorieresurser för arbetarskyddsstyrelsen och naturvårdsverket. De sakkunniga redovisade sitt uppdrag i betänkandet (Stencil Ds A 1974:3) Institut för miljömedicin. I betänkandet föreslås att den till naturvårdsverket provisoriskt anknutna omgivningshygieniska avdelningen, som har till uppgift att studera effekter på människan av skilda omgivningshygieniska omständigheter, bör skiljas från verket och bilda bas för ett statens institut för miljömedicin. Institutet föreslås få till uppgift att bedriva utrednings- och forskningsverksamhet inom miljömedicin och allmän hälsovård och skall i första hand biträda bl. a. arbetarskyddsstyrelsen, naturvårdsverket och produktkontrollnämnden. Betänkandet har remissbehandlats och har därefter genom beslut i år av arbetsmarknadsministern överlämnats till arbetsmiljöutredningen för beaktande.

Avslutningsvis kan det under detta avsnitt finnas skäl att redovisa att styrelsen för arbetarskyddsfonden i februari 1975 godkänt vissa inom fondens kansli utarbetade riktlinjer för publicering av forskningsresultat i populärvetenskaplig form. Som ett första steg avser fonden att fortsättningsvis kräva in populärt skrivna sammanfattningar av avslutade forskningsprojekt för vilka fonden beviljat medel. Sammanfattningarna skall bilda grundval för publiceringsarbetet som kan komma att anförtros en särskild nämnd. En tanke är att skyddsombuden skall tillställas publikationerna. Även periodiska sammanställningar av forskningsläget på olika områden kan komma att ges ut.

Övrigt

Den år 1972 tillkallade yrkesskadestatistikutredningen (S 1972:04) har att se över yrkesskadestatistikens utformning m. m. med sikte på att tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken att den blir väl ägnad som underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. Genom tilläggsdirektiv år 1974 har utredningens uppdrag vidgats till att avse också en undersökning av i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha sam-

band med arbetet men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringslagens mening, förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen skall också ta upp frågan om yrkesskadestatistikens begränsningar beträffande personkretsen. I tilläggsdirektiven anføres att det är angeläget att utredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen tar upp och bedömer möjligheterna att ge den statistiska redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön.

Yrkesskadeförsäkring är f. n. föremål för översyn av den år 1971 tillkallade yrkesskadeförsäkringskommittén (S 1971:01). Kommittén beräknas avge sitt huvudbetänkande under år 1975.

Utskottet

Under de senare åren har reformpolitiken i alltmer ökande omfattning kommit att inriktas på åtgärder för att förändra arbetslivets villkor i vid mening. Åtgärderna syftar bl. a. till att öka anställningstryggheten och de anställdas medinflytande på arbetsplatserna samt förändra arbetsplatserna så att skador, förslitning och utstötning motverkas. Som ett led i det pågående arbetet med att förbättra arbetsmiljön har en rad reformer genomförts för att förstärka arbetarskyddet och ge arbetstagarna möjlighet att påverka förhållandena på arbetsplatserna. Reformerna har avsett såväl den lagstiftning och organisation som fordras för att skapa tillfredsställande arbetsmiljöförhållanden för arbetstagarna som insatser för utbildning och information. År 1973 beslöt statsmakterna på grundval av arbetsmiljöutredningens delbetänkande Bättre arbetsmiljö genomgripande förändringar i bl. a. nu nämnda avseenden med verkan fr. o. m. den 1 januari 1974.

De nya lagreglerna om arbetarskyddet innebär att de anställdas inflytande på de lokala skyddsfrågorna ökats väsentligt genom att bl. a. skyddsombudens lagfästa befogenheter utvidgats. Skyddskommitté skall numera tillsättas i vidgad omfattning varjämte kommitténs uppgifter breddats. Reglerna om förhandsprövning av nya eller ändrade arbetslokaler m. m. har skärpts. Nya regler har införts om samordning av och ansvar för skyddsåtgärderna på arbetsställen som är gemensamma för flera arbetsgivares anställda. Sanktionsbestämmelserna har effektiviserats, och utbildningen för bl. a. skyddsombud har byggts ut kraftigt.

Betydelsefulla ändringar har vidare genomförts i fråga om arbetarskyddsstyrelsens organisation och dess resurser när det gäller att bl. a. utarbeta nödvändiga anvisningar. Det tidigare fristående arbetsmedicinska institutet har integrerats i arbetarskyddsstyrelsen, varigenom en rad direkta kanaler öppnats mellan forskning och tillämpning. En arbetsmedicinsk filial är under uppbyggnad i Umeå. Filialen ger ett värdefullt tillskott till den statliga forskningsorganisationen på arbetarskyddsområdet.

Yrkesinspektionen har fortlöpande förstärkts de senaste budgetåren, och

innevarande budgetår tillförs den ytterligare personalresurser. Antalet yrkesinspektionsdistrikt har den 1 juli 1974 utökats från 11 till 19. Ett av syftena med dessa åtgärder är att främja yrkesinspektionens möjligheter att verka nära arbetsställena och snabbt ta ställning till skyddsfrågor som uppkommer där. Flera specialinspektioner har inordnats i allmänna yrkesinspektionen. Till yrkesinspektionen har knutits beslutande nämnder med representanter för bl. a. arbetsmarknadens parter.

Genom att arbetarskyddsavgiften den 1 januari 1974 höjts och genom att den numera betalas även av staten tillförs arbetarskyddsfonden ytterligare ca 50 milj. kr. om året. Fonden har också fått vidgade uppgifter.

Reformarbetet på arbetsmiljöområdet är självfallet inte avslutat genom de hittills vidtagna åtgärderna. Arbetsmiljöutredningen fortsätter sitt arbete på att omgestalta arbetarskyddslagstiftningen och skapa ett effektivt instrument för bättre arbetsmiljöer. Beträffande det närmare innehållet i arbetsmiljöutredningens direktiv hänvisar utskottet till framställningen på s. 6 och 7 i detta betänkande.

Av väsentlig betydelse när det gäller arbetstagarnas inflytande över förhållandena på den egna arbetsplatsen är också det förslag som nyligen framlagts av arbetsrättskommittén och som f. n. är föremål för remissbehandling bl. a. ute på arbetsplatserna.

I det följande behandlar utskottet i skilda avsnitt de i motionerna upptagna spörsmålen. Utskottet vill redan här framhålla att ett flertal av motionärernas önskemål flera gånger tidigare prövats av riksdagen, bl. a. år 1973 i samband med de i propositionen 1973:130 framlagda förslagen till ändringar i arbetarskyddslagstiftningen och andra åtgärder för bättre arbetsmiljö samt år 1974. Då utskottet i det följande hänvisar till ställningstaganden nämnda år utan angivande av visst betänkande avses SoU 1973:25 och SoU 1974:4.

Allmänna medinflytandefrågor

I motionen 1975:153 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas dels att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att en kommande arbetsmiljölag bör ges en sådan utformning att de anställda blir jämställda med arbetsgivaren i vad avser det reella inflytandet över arbetsmiljön i vid mening (yrkande 3), dels att riksdagen skall föreläggas förslag som syftar till att skapa förutsättningar för att huvudansvaret för arbetsmiljön inberäknat företagshälsovården läggs på företagsnämnderna (yrkande 4).

Som utskottet inledningsvis berört innebar 1973 års arbetsmiljöreform ett betydelsefullt steg i en utveckling mot en mera kvalificerad beslutsmedverkan från arbetstagarnas sida. Av grundläggande betydelse för denna utveckling är spörsmålet om arbetsledningsrätten, vilket behandlas i arbetsrättskommitténs framlagda betänkande med förslag till en ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal. I lagförslaget klarläggs att i princip varje fråga, som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, skall

kunna tas upp till förhandlingar. Förhandlingsrätten föreslås gälla oberoende av på vilket plan i företaget besluten skall fattas.

Beträffande viktigare frågor innebär förslaget en ytterligare förstärkning av arbetstagsidans ställning. Det skall sålunda åligga arbetsgivaren att på eget initiativ ta upp förhandlingar med den lokala motparten innan han fattar beslut eller eljest vidtar åtgärd som medför viktigare förändring av drifts- eller arbetsförhållandena eller av anställningsförhållandena i övrigt. För att bana väg för avtal om medbestämmanderätt har medtagits särskilda regler. Av central betydelse härvidlag är en bestämmelse som syftar till att kollektivavtal beträffande frågor om inflytande för arbetstagsidan skall komma till stånd. Då sedvanliga kollektivavtal om löner m. m. slutes skall, om det påkallas av arbetstagarparten, i avtalet tas in regler om inflytande för arbetstagarparten i en rad frågor av väsentlig betydelse från inflytandesynpunkt. Bestämmelsen har stor räckvidd och avser bl. a. val av arbetsplats och arbetsutrustning, varje fråga om arbetets utformning för individen och för gruppen, planering av arbetslokalen vad avser t. ex. teknisk inredning och maskinplacering, frågor om arbetstidens förläggning, personalutbildningsfrågor och arbetarskyddsfrågor. I kollektivavtal skall även kunna tas in regler om inrättande på arbetsplats av partssammansatta organ i vilka förhandlingar skall fullgöras. Som ovan angetts remissbehandlas betänkandet f. n. Proposition på grundval av arbetsrättskommitténs förslag beräknas bli förelagd riksdagen nästa år. Ställningstagandet till förslaget och till de synpunkter som framkommer under remissbehandlingen kommer enligt utskottets mening att bli av stor betydelse när det gäller att förstärka arbetstagsidans inflytande över arbetsmiljön i vid mening. Ställningstagandet bör inte föregripas. I detta sammanhang vill utskottet också peka på att enligt den av riksdagen år 1974 antagna lagen om avsättning till arbetsmiljöfond arbetstagsidans garantier ett avgörande inflytande över arbetsmiljöinvesteringar med medel från sådan fond. För användande av arbetsmiljöfond krävs nämligen tillstyrkan av flertalet av arbetstagsidans ledamöter i skyddskommitté eller företagsnämnd eller, om skyddskommitté eller företagsnämnd inte finns, av skyddsombud eller huvudskyddsombud. Liknande garantier för arbetstagsidans inflytande har medtagits i det av stimulanstuderingen i slutet av år 1974 framlagda förslaget om stimulanstätgärder för att förbättra arbetsmiljön.

Under hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen 1975:153 i nu behandlade delar inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Utbildning och forskning

I flera motioner har ägnats uppmärksamhet åt utbildningen och forskningen på arbetsmiljöområdet.

I motionen 1975:1295 av herr Sörenson m. fl. (s) begärs att inom arbetsliv och produktion förekommande arbetsskyddsfrågors koppling till utbildning, kostnadsansvar, information och organisation skall bli föremål för en genom-

gripande översyn. Motionärerna tar upp flera frågor som de anser bör utredas. Önskemålen innebär i huvudsak följande. Basutbildningen för skyddsombuden bör förbättras och kontinuerlig vidareutbildning av dem bör ske. Möjligheten att få till stånd enhetlig utbildning för alla led i skyddsstrukturen bör övervägas. Rekryteringen av yrkesinspektörerna bör omfatta också industrins "golvanställda". Kostnadsansvaret för skyddsombudens utbildning bör ses över. Möjligheten att knyta bas och ledning i tillsynsorganisationen fastare samman bör övervägas och kontinuerliga avrapporteringar i båda riktningarna genomföras. Samarbetet mellan arbetarskyddsorganisationen på forsknings- och utbildningssidan bör vidgas till en tvärvetenskaplig samverkan med befintliga och inom området verksamma institutioner. Utbildningen inom SÖ-området i ämnen som berör elevernas ansvar för produktion och arbetsmiljöfrågor bör ökas och arbetslivs- och arbetsmiljöorienteringen vidareutvecklas genom inslag i kursmaterialet på högskole- och universitetsnivån.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ökad uppmärksamhet på utbildningsfrågorna är av väsentlig betydelse när det gäller åtgärder för att komma till rätta med dåliga arbetsmiljöer. Utbildningsfrågornas stora betydelse kom till uttryck vid den arbetsplatsremiss som föregick 1973 års arbetsmiljöreform, och utbildningsåtgärder utgjorde ett väsentligt led i de av statsmakterna beslutade insatserna för en bättre arbetsmiljö. Sålunda fick arbetarskyddsfonden kraftigt förstärkta resurser för bl. a. utbildningsändamål. En utbildningsdelegation knöts till arbetarskyddsstyrelsen med uppgift att vara ett organ för samråd och samverkan i utbildningsfrågor på arbetarskyddsområdet. Delegationen skall fortlöpande följa behovet av utbildning i arbetarskyddsfrågor för dem som är verksamma i arbetslivet och verka för att sådan utbildning kommer till stånd samt att samordning sker av utbildningsverksamheten på området.

Efter statsmakternas beslut har utbildningsverksamheten på arbetsmiljöområdet ökat väsentligt. På s. 13-15, 23 och 24 i detta betänkande lämnas en redogörelse för det aktuella läget i fråga om utbildningen, vartill utskottet hänvisar. Med anledning av innehållet i motionen finns här särskilda skäl att peka på bl. a. följande.

Omkring 75 000-100 000 skyddsombud beräknas under innevarande budgetår genomgå grundutbildningen Bättre arbetsmiljö. Kursmaterialet till utbildningen har utarbetats inom arbetarskyddsnämnden som är SAF:s och LO:s gemensamma organ för utbildning och information m. m. på arbetarskyddsområdet.

Arbetarskyddsnämnden har beslutat inleda arbete med att utarbeta material för vidareutbildning på fem områden, som rubriceras på följande sätt, nämligen *belysning, kemiska hälsorisker, planering och projektering av arbetslokaler, skyddsombudet och skyddsarbetet samt ergonomi*. Ett vidareutbildningsmaterial beträffande buller har redan utarbetats, och nämnden har från arbetarskyddsfonden erhållit anslag för produktion av materialet.

SAF, LO och PTK har den 30 maj 1974 träffat en överenskommelse om utbildning i arbetsmiljöfrågor, som avser såväl grundutbildning som vidareutbildning av skyddsombud, arbetsledare och de anställdas representanter i skyddskommitté. Vidareutbildning kan omfatta såväl fördjupade kunskaper inom de ämnesområden vilka ingår i grundutbildningen som specialkurs. Utbildningens inriktning och omfattning fastställs av förbundsparterna eller, om de är ense därom, inom företagen med hänsyn till den särskilda arbetsmiljösituation som föreligger. Planering av grundutbildningens uppläggning och genomförande samt av vidareutbildning sker i skyddskommittén. Om sådan saknas sker planeringen i samråd mellan arbetsgivare, arbetstagarerna och berörd facklig organisation eller efter överenskommelse i företagsnämnden.

I fråga om det i motionen upptagna spørsmålet om kostnadsansvaret vill utskottet erinra om att enligt arbetarskyddslagen arbetsgivaren och arbetstagarerna gemensamt svarar för utbildningen av skyddsombud. I den ovan nämnda uppgörelsen mellan SAF, LO och PTK har intagits en bestämmelse om ersättning vid utbildning i arbetsmiljöfrågor enligt vilken företaget skall betala arbetstagar för förlorad arbetsförtjänst eller, om utbildningen varit förlagd till fritid, som om utbildningen skett på arbetstid. I anslutning till det sagda finns det skäl att även erinra om att bidrag från arbetarskyddsfonden utgår till grundutbildningen av skyddsombud m. fl.

När det gäller utbildningen inom SÖ- och UKÄ-områdena finns det anledning att hänvisa till det arbete som pågår inom den av UKÄ tillsatta samrådsgruppen för att stödja och samordna det lokala planeringsarbetet på det arbetsvetenskapliga området och inom den av SÖ tillsatta arbetsgruppen, som har i uppgift att utarbeta supplement för undervisningen om arbetsplatsens miljöfrågor för de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan samt anvisningar för undervisningen i arbetslivsorientering vid de linjer inom gymnasieskolan som inte är direkt yrkesorienterade.

Under hänvisning till den sålunda lämnade redovisningen anser utskottet inte att någon övergripande översyn av den art motionärerna önskar nu bör komma till stånd. Utskottet vill dock i enlighet med vad utskottet anförde år 1974 vid behandling av motionsyrkanden angående utbildningsfrågor framhålla att sedan det nu pågående arbetet inom främst SÖ och UKÄ på att få till stånd en vidgad utbildning inom arbetsmiljöområdet slutförts man bör ånyo överväga om det är erforderligt med en övergripande översyn. Utskottets ställningstagande innebär att motionen 1975:1295 avstyrks.

Vidareutbildningen på arbetsmiljöområdet tas också upp i motionen 1975:1257 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari yrkas dels att företagen åläggs att genomföra vidgad utbildning för skyddsombuden, speciellt i mätteknik och giftlära, varvid företaget står för kurskostnader och lön (yrkande 2 c), dels att arbetarskyddsstyrelsen ges i uppdrag att ordna yrkeshygienikerkurser som kan sökas fritt (yrkande 3 c).

Som framgår av den tidigare i detta avsnitt lämnade redogörelsen har arbetarskyddsnämnden inlett arbete med att utarbeta material för vidareutbildning av skyddsombud samt har arbetsgivarna avtalsvägen blivit skyldiga att betala skyddsombudens löner under bl. a. vidareutbildning. I kursmaterialet ingår bl. a. undervisning i mätteknik. Av arbetarskyddsstyrelsens anslagsframställning för nästa budgetår framgår att styrelsen avser att under innevarande budgetår starta en försöksutbildning i arbetsmiljöfrågor för vissa särskilt kvalificerade skyddsombud och annan i skyddsarbetet engagerad, kvalificerad personal. Vidare kan nämnas att utbildningsdelegationen f. n. genomför en kartläggning av arbetsmarknadsorganisationernas planer och önskemål beträffande vidareutbildning av skyddsombud och arbetsledare. Avsikten är att det material som insamlas bl. a. skall ligga till grund för delegationens bedömning av möjligheterna att samordna insatserna vid framtagning av vidareutbildningsmaterial.

När det gäller spörsmålet om yrkeshygienikerkurser vill utskottet erinra om att yrkeshygien utgör ett dominerande inslag i utbildningen av skyddsingenjörer. För tillträde till utbildningen krävs i regel viss teoretisk bakgrund, men efter prövning i varje särskilt fall kan även den som saknar sådan bakgrund få delta i utbildningen, varvid bl. a. långvarig anställning inom industrin med erfarenhet av skyddsarbete är meriterande.

Med hänsyn till det anförda är någon åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionen 1975:1257 i nu aktuella delar inte påkallad.

I motionen 1975:772 (yrkande 1) av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen skall uttala att de psykosociala arbetsmiljöproblemen ägnas ökad uppmärksamhet bl. a. genom forskningsprojekt inom ramen för arbetarskyddsfondens verksamhet.

Vid sidan av arbetsmiljöutredningens arbete görs på ett flertal områden insatser som direkt eller indirekt syftar till att förbättra den psykosociala arbetsmiljön. Utskottet vill bl. a. peka på de förslag rörande arbetsledningsrätten som nyligen framlagts av arbetsrättskommittén och den av riksdagen år 1974 antagna lagen om avsättning till arbetsmiljöfond. Medel från sådan fond kan användas för investeringar som är meningsfulla från arbetsmiljösynpunkt och således tas i anspråk för att förbättra den psykiska miljön. När det gäller företag som saknar arbetsmiljöfond har stimulansutredningen år 1974 framlagt förslag som skall göra det möjligt för sådana företag att låna pengar för investeringar i arbetsmiljön för att förbättra bl. a. de psykosociala förhållandena. Vidare vill utskottet peka på den roll som anpassningsgrupperna spelar när det gäller att förändra arbetsplatserna efter den enskildes förutsättningar.

Med anslag från arbetarskyddsfonden pågår flera forskningsprojekt som rör de psykosociala arbetsmiljöproblemen. Psykotekniska institutet i Göteborg kartlägger sociala och psykologiska förutsättningar hos vissa kategorier av anställda i fråga om anpassning till arbetstidens förläggning och förändringar i den. Vid psykologiska institutionen vid Stockholms univer-

sitet studeras dels sociala effekter av arbetstidens omfattning och förläggning, dels hur olika arbetsförhållanden, bl. a. tidspress eller monotona arbetssituationer, påverkar arbetsprestation, säkerhet i arbete och arbetstillfredsställelse. Vid laboratoriet för klinisk stressforskning på karolinska sjukhuset bedrivs tvärvetenskapliga studier av skiftarbete.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utskottet inte att något initiativ från riksdagens sida är erforderligt med anledning av motionen 1975:772 i nu aktuell del.

I motionen 1975:1257 (yrkande 2 b) av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att ett epidemiologiskt forskningscentrum upprättas i arbetarskyddsstyrelsens regi som datamässigt registrerar yrkeshygieniska och medicinska data för att utvärdera samband.

Med anledning av motionärernas önskemål vill utskottet till en början erinra om att statsmakterna år 1974 beslutat om utveckling av ett informationssystem för miljövardén. Syftet med systemet är att med hjälp av bl. a. ADB-teknik ge myndigheter, organisationer och enskilda tillgång till för reformarbetet på miljöområdet erforderliga data. I miljövardéns informationssystem skall bl. a. ingå information om hälso- och miljöfarliga varor samt information av betydelse från arbetsmiljösynpunkt. Systemet skall utvecklas successivt under anpassning till aktuella krav. Ansvaret för utvecklingsarbetet ankommer på en särskild miljödatanämnd, som bl. a. har till uppgift att lämna förslag till det närmare innehållet i informationssystemet. Arbetarskyddsstyrelsen deltar i uppbyggnaden av systemet. Även det arbete som pågår inom yrkesskadestatistikutredningen har anknytning till motionsspörsmålet. Utredningsarbetet avser en översyn av yrkesskadestatistikens utformning m. m. med sikte på att tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken att den blir väl ägnad som underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. Genom tilläggsdirektiv år 1974 har utredningens uppdrag vidgats till att avse också en undersökning av i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha samband med arbetet men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringslagens mening, förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen skall också ta upp frågan om yrkesskadestatistikens begränsningar beträffande personkretsen. I tilläggsdirektiven anförts att det är angeläget att utredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen tar upp och bedömer möjligheterna att ge den statistiska redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön.

Inom arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning pågår f. n. flera forskningsprojekt som rör epidemiologi. En undersökning, som utgör bakgrund till det vid avdelningen befintliga silikosregistret, syftar till att befrämja åtgärder av allmänt förebyggande natur beträffande silikos. Undersökningen

omfattar ca 35 000 exponerade individer över hela landet. Ett projekt syftar till att genom undersökning av personer, som i sin yrkesutövning under lång tid varit utsatta för relativt höga halter av visst lösningsmedel, belysa om detta förorsakat några påvisbara skador. Förekomsten av huvudvärk hos gjuiteripersonal och långvarigt blyexponerade arbetstagares hälsotillstånd är föremål för undersökningar i andra projekt. Ett stort forskningsprojekt avser svetsningens arbetsmiljöproblem.

Med hänsyn till det arbete som sålunda pågår för att ge underlag för att upptäcka nya och okända yrkesrisker anser utskottet att motionen 1975:1257 i här aktuell del inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

I detta avsnitt tar utskottet också upp till behandling ett i motionen 1975:768 av herr Bohman m. fl. (m) framställt yrkande, som går ut på att en allsidig kommitté skall tillsättas med uppgift att kartlägga de bakomliggande orsakerna till den höga sjukfrånvaron samt ange förslag till åtgärder för att nedbringa denna (yrkande 1).

De medicinska expertenheterna inom SAF och LO har år 1973 gemensamt slutfört en utredning angående sjukfrånvaro i arbetslivet, vari bl. a. konstateras att det f. n. inte finns enhetlig frånvaroregistrering i landet samt att om man vill engagera sig i frånvaroproblemen det i första hand krävs metodologisk forskning rörande olika frånvaromått och frånvaroregistrering. Vidare framhålls att det är av stort intresse för parterna att få orsaksfaktorer till sjukfrånvaron bättre klarlagda, att en förutsättning för ett klarläggande är tillgången till tillförlitliga och jämförbara statistiska material och att hittills gjorda försök till samordning inom arbetslivet varit otillräckliga.

Sedan SAF och LO överlämnat utredningen till arbetarskyddsfonden med begäran om att fonden skulle uppmärksamma frånvaro i arbetslivet som ett högprioriterat område för forskning och utvecklingsarbete, har fonden beslutat föreslå SAF, LO och TCO att delta i en styrgrupp, vars uppgift bl. a. skall vara att på grundval av den genomförda utredningen överväga behovet av forskningsinsatser på området.

Under hänvisning till det anförda och med beaktande av det arbete som pågår inom yrkesskadestatistikutredningen anser utskottet inte att motionen 1975:768 i förevarande del bör föranleda något initiativ från riksdagen.

Slutligen bör i detta avsnitt även behandlas ett i motionen 1975:1257 av herr Hermansson m. fl. (vpk) framställt yrkande av innebörd att s. k. gruppträning, utvecklingssamtal och sensitivitetsträning skall utredas och kartläggas samt att sensitivitetsträning omedelbart skall förbjudas i lag (yrkande 5 b).

Spörsmålet om s. k. sensitivitetsträning har vid 1975 års riksmöte tagits upp i en interpellation och en fråga. I sitt svar den 11 februari framhöll socialministern bl. a. att socialstyrelsen – med anledning av de uppgifter som framkommit om allvarliga följder av sensitivitetsträning i samband med personalutbildningskurser – nyligen satt i gång en utredning om riskerna för psykiskt insjuknande i dessa sammanhang. Socialstyrelsen har tagit kon-

takt med arrangörerna av sådana kurser med begäran om information om kursernas uppläggning och innehåll samt kompetenskraven för kursledarna. Han anförde vidare att en förfrågan av socialstyrelsen till vissa sjukhus och kliniker om misstänkta följder av ifrågavarande kurser visar att ett tiotal personer lagts in för behandling och att andra patienter behandlats i öppen vård efter genomgången eller avbruten kurs i sensitivitetsträning eller liknande. Enligt socialministern avser styrelsen att fullfölja dessa undersökningar för att närmare utröna sambandet mellan kurser av ifrågavarande slag och behov av psykiatrisk vård samt att, så snart undersökningarna slutförts, lämna en bred information i hithörande frågor och att närmare överväga de övriga åtgärder som kan behöva vidtas.

Med hänsyn till det utredningsarbete som sålunda pågår påkallar motionen 1975:1257 i här aktuell del inte någon riksdagens åtgärd.

Företagshälsovård

I motionen 1975:153 (yrkande 5) av herr Helén m. fl. (fp) yrkas att riksdagen skall föreläggas förslag om principbeslut rörande obligatorisk företagshälsovård. I motionen 1975:1257 (yrkande 1) av herr Hermansson m. fl. (vpk) begärs snabbutredning och förslag om ett antal åtgärder på företagshälsovårdens område. Motionärerna i den senare motionen vill för det första att all teknisk och medicinsk företagshälsovård underställs landstingets huvudmannaskap och att företagshälsovårdens utformning och personalanställning skall kontrolleras av arbetstagarerna. Vidare önskar motionärerna lagstiftning om att varje företag med minst 1 000 anställda skall ha landstingsanställd skyddsingenjör och företagssköterska på heltid och att senast år 1980 varje företag med minst 2 000 anställda skall ha en företagsläkare på 2 000 anställda. Landstingen bör enligt motionärernas önskemål åläggas att på motsvarande sätt ordna företagshälsovården genom företagshälsovårdscentraler för anställda inom företag med mindre än 1 000 anställda. Slutligen framförs yrkande om att arbetsgivarna skall åläggas att betala för den företagshälsovård som sålunda skall komma till stånd i landstingens regi.

I motionen 1975:1240 av herr Ericson i Örebro (s) och Konradsson (s) begärs en ökad utbildning av företagsläkare.

Statsmakterna fattade år 1971 beslut om en planmässig utbyggnad av företagshälsovården. Till grund för beslutet låg bl. a. bedömningen att företagshälsovården under perioden 1971–1975 skulle kunna tillföras sådana läkarresurser att den kom att förfoga över läkararbetskrafter som svarade mot ca 650 heltidstjänster för läkare. Enligt det för riksdagen framlagda programmet för ökad utbildning i företagshälsovård skulle årligen utbildas bl. a. 45 läkare, 50 skyddsingenjörer och 60 sjuksköterskor. Sedan år 1971 har en förhållandevis snabb utveckling på området ägt rum. När det gäller företagshälsovårdens läkarresurser bör dock framhållas att enligt vad som framgår av en rapport om företagshälsovårdens läkararbetskrafter, som fram-

lagts år 1974 av den till arbetskyddsstyrelsen knutna företagshälsovårdsdelegationen, företagshälsovården hittintills inte fått det nytillskott av utbildade läkare som förutsattes 1971 trots att utbildningsvolymen under de senaste åren beträffande läkare och annan personal för företagshälsovården fördubblats i förhållande till den ursprungligen fastställda utbildningskapaciteten.

Som utskottet framhöll 1973 utgör företagshälsovården ute på arbetsplatserna en av de mera väsentliga faktorerna för att åstadkomma en bättre arbetsmiljö. I likhet med motionärerna anser utskottet att en fortsatt utbyggnad av företagshälsovården är angelägen. Behovet av fortsatt expansion på området har uppmärksammats i den ovan nämnda rapporten från företagshälsovårdsdelegationen. Rapporten utgör första delen av en översyn av företagshälsovårdens personal som påbörjats av delegationen. Översynen kommer närmast att avse en genomgång som gäller personal inom företagshälsovårdens tekniska del. I rapporten påpekas att den nu rådande läkartillgången och aktuella rekryteringssituationen när det gäller företagsläkare utgör ogynnsamma förutsättningar för en expansion av företagshälsovårdens läkarresurser. Delegationen bedömer det därför inte vara väl motiverat att just nu företa drastiska och omedelbara ökningar av utbildningskapaciteten. Däremot finns det enligt delegationen skäl att planera för en ökning av denna utbildningskapacitet vid ett senare tillfälle när tillgången på läkare som genomfört sin vidareutbildning (specialist- eller allmänläkarkompetens) förbättrats. En sådan förbättring förutses inträffa tidigast under slutet av femårsperioden 1973–1977.

Delegationen ser det som nödvändigt att åtgärder vidtas så att de små arbetsplatsernas arbetstagare kommer i åtnjutande av god företagshälsovård samt understryker vikten av att expansionen av företagshälsovården också omfattar den tekniska personalen. Delegationen föreslår att den tillfälligt fördubblade utbildningstakten av företagsläkare genom arbetarskyddsstyrelsens försorg behålls tills vidare, att möjligheterna övervägs att under slutet av femårsperioden 1973–1977 ytterligare utöka utbildningskapaciteten, att inom den offentliga sjukvårdsorganisationen läkarresurser avsätts för företagshälsovård vid främst mindre företag samt att de organisatoriska och administrativa formerna – inklusive kostnadsfrågor – för företagshälsovård som skall tillhandahållas inom den offentliga sjukvårdsorganisationen utreds och prövas och att reglerna utformas så att verksamheten främjas.

Med hänsyn till den rådande rekryteringssituationen beträffande företagsläkare och då frågan om en ökad utbildning av företagsläkare redan uppmärksammats av företagshälsovårdsdelegationen anser utskottet inte att någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen 1975:1240 är erforderlig. Utskottet vill dock framhålla vikten av att utvecklingen inom företagshälsovården följs med uppmärksamhet.

Beträffande det i motionen 1975:1257 upptagna spörsmålet om huvudmannskapet för företagshälsovården vill utskottet erinra om att i de förslag

rörande företagshälsovårdens utbyggnad som i enlighet med det ovan anförda prövats av 1971 års riksdag flera olika modeller presenterades för organisationen av företagshälsovården. Huvudmannskapet kan ligga antingen hos ett eller flera företag eller helt hos landstingskommun eller också vara delat mellan företag och landstingskommun. Som utskottet framhållit då utskottet tidigare behandlat motionsyrkande om överförande av huvudmannskapet för företagshälsovården till sjukvårdshuvudmännen (SoU 1971:11, SoU 1972:9 och SoU 1973:25) har organisationsmodellerna sin utgångspunkt i de riktlinjer för företagshälsovård som antogs av SAF och LO år 1967. Mellan parterna pågår f. n. förhandlingar om revidering av bl. a. nämnda riktlinjer. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vad härefter angår de i samma motion framförda kraven om personalresurser inom företagshälsovården och det näraliggande önskemålet i motionen 1975:153 om principbeslut angående obligatorisk företagshälsovård vill utskottet – i likhet med vad som framhållits då riksdagen år 1973 och 1974 avslagit motionsyrkanden rörande ett sådant principbeslut – hänvisa till att ett beslut om obligatorisk företagshälsovård inte skulle påskynda utbyggnaden av företagshälsovården. Utskottet vidhåller vidare sin uppfattning att ett beslut i frågan inte kan genomföras så länge läkarresurserna inte är sådana att de täcker behovet inom såväl den av samhället bedrivna hälso- och sjukvården som företagshälsovården.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 1975:153 och 1975:1257 i här aktuella delar.

I detta avsnitt behandlar utskottet också ett yrkande i motionen 1975:772 av herr Fälldin m. fl. (c) angående statsbidragsreglerna för företagshälsovården (yrkande 2). Enligt lagen om allmän försäkring är sjukvårdsförmånerna i princip begränsade till att avse ersättning vid sjukvård. Utgifter vid hälsokontroll kan således i allmänhet inte ersättas. Däremot kan enligt särskild bestämmelse arbetsgivare få ersättning för hälsovårdande åtgärder som kommit hans arbetstagare till godo. Om arbetsgivare anordnar läkarvård eller vidtar andra sjukvårdande åtgärder så att försäkringskassas utgifter för sjukvårdsersättning kan antas minska, kan kassan med arbetsgivaren träffa överenskommelse om skälig gottgörelse för dennes kostnader. Bland åtgärder av hälsovårdande natur som kan ersättas är t. ex. undersökningar för erhållande av arbetsanställning, kontrollundersökningar, yrkeshygienisk verksamhet o. d. Enligt särskilda tillämpningsföreskrifter får kassan förbinda sig att gottgöra arbetsgivaren högst hälften av hans nettokostnad för sjukvårdande åtgärder. Har arbetsgivaren vidtagit även hälsovårdande åtgärder, får gottgörelsen bestämmas till högst hälften av de sammanlagda kostnaderna för sjuk- och hälsovård under förutsättning att minst hälften av dessa kan antas belöpa på de sjukvårdande åtgärderna.

I motionen begärs en översyn av statsbidragsreglerna i syfte att stimulera företagen till en ökad satsning på en fullständig hälsovård omfattande även den tekniska delen.

Socialstyrelsen fick år 1969 regeringens uppdrag att verkställa en utredning om utvecklingen av hälsoundersökningar och annan förebyggande hälsovård (hälsokontrollundersökningen) samt att därvid undersöka hur denna verksamhet kunde samordnas och författningsmässigt och organisatoriskt inordnas i det system som gäller för den av samhället bedrivna sjukvården. Styrelsen skall under utredningsarbetet i samråd med riks försäkringsverket överväga avgränsningen av de sjukvårdsåtgärder som ersätts av den allmänna försäkringen. Enligt vad utskottet inhämtat kommer resultatet av utredningsarbetet att redovisas under våren 1975.

Enligt utskottets mening bör resultatet av det sålunda pågående utredningsarbetet avvaktas innan ställning tas till spörsmålet om det finns anledning att även i övrigt ändra utformningen av statsbidragsreglerna. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionen 1975:772 i förevarande del.

Lokalt skyddsarbete

Enligt 40 § arbetarskyddslagen skall på arbetsställe där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses också på annat arbetsställe om arbetsförhållandena påkallar det. Skyddsombud utses av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation utses skyddsombud av arbetstagarna. För arbetsställe där skyddsombud ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medge att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare (regionalt skyddsombud). Finns vid arbetsställe mer än ett skyddsombud skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud. Skyddskommitté skall enligt 41 § finnas vid arbetsställe där minst 50 arbetstagare regelbundet sysselsätts och vara sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare om det begärs av arbetstagarna. Företrädare för de anställda utses av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation utses företrädare av arbetstagarna.

I motionen 1975:481 av herr Hallgren m. fl. (vpk) framställs yrkande som går ut på att riksdagen skall anta vissa ändringar i de ovan angivna lagrummen. De av motionärerna föreslagna ändringarna innebär i huvudsak följande. Skyddsombud skall utses dels av kollektivavtalsbunden facklig organisation, dels av annan facklig organisation som företräder minst en femtedel av arbetstagarna på arbetsstället. Rätt att utse regionalt skyddsombud skall medges inte bara lokal avdelning av huvudorganisation enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt utan också lokal avdelning av annan facklig huvudorganisation som enligt stadgarna har till uppgift att tillvarata arbetstagarnas intressen rörande förhållande till arbetsgivaren.

Vidare skall de anställdas företrädare i skyddskommitté utses dels av kollektivavtalsbunden organisation som företräder minst en tredjedel av arbetstagarna på arbetsstället, dels av annan lokal facklig organisation som företräder två tredjedelar av arbetstagarna. Motionsförslaget innehåller slutligen vissa regler om fördelning av skyddsombud och arbetstagarrepresentanter i skyddskommitté mellan flera organisationer och om utseende av huvudskyddsombud.

I motionen 1975:768 (yrkande 3) av herr Bohman m. fl. (m) yrkas att skyddsombud och medlem i skyddskommitté i första hand skall utses av de berörda arbetstagarna.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att reglerna om utseende av skyddsombud har utformats med utgångspunkt i den ordning som i praktiken redan tillämpades på större delen av arbetsmarknaden redan före reglernas tillkomst. Som utskottet anförde år 1973 framhäver bestämmelserna att arbetarskyddet är en uppgift av hög angelägenhetsgrad för den lokala fackliga verksamheten. Enligt utskottets mening är det naturligt att organisationer som är bärare av kollektivavtal på en arbetsplats och därmed tagit på sig ansvaret för utvecklingen i olika avseenden även har ansvaret för arbetarskyddsfrågor. Det i motionerna upptagna spörsmålet bör ses mot bakgrund av det gällande systemet för facklig verksamhet i allmänhet. Den rådande ordningen som i skiftande hänseenden innebär rättigheter och skyldigheter för kollektivavtalsbunden organisation utgör grunden för de viktiga reformer inom arbetsrätten som genomförts under senare år. Det sagda gäller bl. a. lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen. Vid behandlingen av sistnämnda lagstiftning framhöll inrikesutskottet att kopplingen till kollektivavtalslutande organisation är uttryck för en princip som tillämpas i det pågående arbetsrättsliga reformarbetet och att det är naturligt att organisationer som har det allmänna ansvaret för kollektivavtal också får svara för de nya uppgifter som tillkommer genom lagstiftning. Utskottet delar denna uppfattning och kan därför inte ställa sig bakom förslagen om ändringar i nuvarande regler.

Som tidigare berörts har arbetsrättskommittén i år framlagt förslag till en ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal, som i hög grad berör den fackliga verksamheten på arbetsplatserna. Ställningstagandet till förslaget och till de synpunkter som framkommer under remissbehandlingen kan bli av betydelse för utformningen av en ny arbetsmiljölag. Med hänsyn härtill och vad i övrigt anförts avstyrker utskottet bifall till motionen 1975:481 och motionen 1975:768 i här aktuell del. Beträffande sistnämnda motion vill utskottet tillägga att det finns anledning räkna med att de berörda arbetstagarnas uppfattning om vem som bör utses till skyddsombud eller representant i skyddskommitté som regel är avgörande för personvalet.

I detta avsnitt tar utskottet slutligen upp ett yrkande i motionen 1975:1257 (yrkande 7) av herr Hermansson m. fl. (vpk) om skyddsombuds befogenhet att avbryta arbete. Enligt 40 b § arbetarskyddslagen får skyddsombud – om

visst arbete innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och rättelse inte kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren – bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen.

YrkanDET i motionen går ut på att nämnda paragraf skall ändras så att skyddsombud får en vidgad rätt att avbryta hälsofarligt arbete och att lokal fackförening blir den enda instans som kan pröva det berättigade i ett skyddsombuds åtgärd. I motiveringen till yrkanDET framhålls att uttrycket "omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa" bör bytas ut mot "fara för arbetstagares hälsa".

Vid 1973 års riksdag behandlade utskottet ett motionsyrkande med i allt väsentligt samma syfte som det nu aktuella. Utskottet anförde då att med hänsyn till att arbetstagarna vid ett genomförande av förslagen i propositionen 1973:130 får ökade möjligheter att i ett tidigt skede påverka olika arbetsmiljöfaktorer och till beslutade och tillämnade förstärkningar av tillsynsfunktionerna man torde kunna utgå från att behovet av regler som ger skyddsombuden möjlighet att avbryta arbetet är förhållandevis begränsat. Utskottet ansåg emellertid att det inte minst från principiell synpunkt är mycket värdefullt att arbetstagarnas särskilda förtroendemän i skyddsfrågor ges möjlighet att med omedelbar verkan avbryta ett arbete som medför överhängande fara. Utskottet biträdde därför förslaget att skyddsombud skulle få rätt att då i lagen preciserade omständigheter föreligger avbryta arbetet. Enligt utskottets mening hade i propositionen gjorts en lämplig avgränsning av situationer i vilka skyddsombud skall äga avbryta arbetet. Med hänsyn till dels gjorda överväganden rörande arbetstagsidans medinflytande på arbetarskyddsfrågorna, dels principen att det inom arbetarskyddslagstiftningens ram ytterst ankommer på arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att avgöra vilka krav som från arbetarskyddssynpunkt bör ställas på arbetsplatsens utformning och på arbetsprocesserna, kunde utskottet inte heller biträda det då aktuella motionsförslaget i den del det avsåg spörsmålet om vilket organ som skall pröva ett skyddsombuds beslut att avbryta arbetet. Utskottet ansåg att i enlighet med propositionen prövningen bör göras av yrkesinspektionen och avstyrkte motionsförslaget.

Enligt utskottets mening är de tidigare åberopade skälen alltså bärande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1975:1257 i förevarande del.

Sanktionsbestämmelser

Ansvarsreglerna i arbetarskyddslagen bygger på principen att straffhot i allmänhet inte inträder förrän tillsynsmyndighet meddelat föreskrifter eller föreläggande om skyddsåtgärder eller förbud mot viss verksamhet och påbudet inte efterkommit. Endast i enstaka undantagsfall är överträdelse av lagens bestämmelser uttryckligen straffbelagda.

I motionen 1975:80 av fru Hansson m. fl. (s) kritiscras den nuvarande

utformningen av sanktionssystemet och framhålls att lagen bör ändras så att den som uppenbart bryter mot dess bestämmelser kan ådömas straff utan att föreläggande eller förbud först meddelats honom. Yrkandet går ut på en sådan skärpning av arbetarskyddslagen att direkt straffhot drabbar den som uppenbart bryter mot lagen.

Enligt utskottets mening är det angeläget att i arbetarskyddslagstiftningen ges möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som i olika avseenden åsidosätter sina förpliktelser. Som grund för snabba och verksamma myndighetsåtgärder mot dåliga arbetsmiljöer måste nämligen finnas ett effektivt sanktionssystem. Samtidigt bör beaktas – som föredragande departementschefen framhöll i propositionen 1973:130 – att det allmänt sett skulle vara en inte önskvärd utveckling om frågor beträffande de krav som lagstiftningen ställer blev i ökad omfattning hänskjutna till domstolsprövning i straffrättsligt förfarande. Det ligger i sakens natur att de bedömningar och avvägningar som behövs för att avgöra sådana frågor görs bäst av arbetarskyddets organ under medverkan av arbetsmarknadsparterna. Utskottet vill erinra om att de ändringar i arbetarskyddslagstiftningen, som riksdagen antog 1973, bl. a. syftade till att öka sanktionssystemets effektivitet och ge tillsynsmyndigheternas agerande ökad tyngd. Ytterligare åtgärder för att ge eftertryck åt arbetarskyddsföreskrifter kan emellertid behöva övervägas. Som departementschefen framhöll 1973 kan det förutsättas att arbetsmiljöutredningen under sitt fortsatta arbete med tonvikt på det materiella innehållet i arbetarskyddslagstiftningen kommer att få tillfälle att närmare pröva den lämpligaste omfattningen av arbetarskyddsstyrelsens rätt att meddela föreskrifter som är förenade med omedelbar straffgaranti. Utskottet vill också erinra om att departementschefen på närmare anförda skäl förordade att hela frågan om den rättsliga karaktären av föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen meddelar tas upp till samlad bedömning i anslutning till att utredningen genomför sin fortsatta översyn av hela lagstiftningen på arbetsmiljöområdet.

Arbetsmiljöutredningens prövning av sanktionssystemet bör enligt utskottets mening inte föregripas. Med hänsyn härtill anser utskottet inte att motionen 1975:80 bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Särskilda arbetsmiljöproblem m. m.

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden angående åtgärder för att komma till rätta med särskilda problem i arbetsmiljön eller för att förbättra arbetsförhållandena för speciella yrkesgrupper.

I motionen 1975:33 av fru Anér (fp) begärs att åtgärder skall vidtas i syfte att begränsa bullret på arbetsplatserna varvid behovet av förbättrad akustisk utbildning för gymnasieingenjörer, möjligheterna att med hjälp av ekonomiska styrmedel begränsa bulleremissioner och utfärdandet av bullernormer för olika maskintyper särskilt beaktas.

Enligt direktiven för arbetsmiljöutredningen är det en väsentlig uppgift för utredningen att uppmärksamma yrkesfaror – ofta av en helt ny typ – som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen på senare tid. Som exempel på sådana faror nämns bl. a. risker för hörselskador till följd av ökande bullernivå hos maskiner och anläggningar. Förutsättningar måste skapas för att komma till rätta med de problem som här möter. I direktiven framhålls vidare att stort intresse bör ägnas frågor som angår granskning och besiktning av arbetslokaler, maskiner och anläggningar, varvid obligatorisk förhandsgranskning i viss omfattning av förslag, konstruktionsritningar o. d. torde få övervägas. På grundval av de förslag som framlagts i arbetsmiljöutredningens delbetänkande har skärpta regler om förhandsprövning av arbetslokaler m. m. trätt i kraft vid årsskiftet 1973-1974. I betänkandet framhåller utredningen att det föreslagna systemet inte täcker hela det område på vilket behov av förhandsprövning från arbetsmiljösynpunkt föreligger. I likhet med vad utskottet framhöll år 1974 vid behandlingen av ett motionsyrkande om varudeklaration eller typbesiktning för maskiner m. m. anser sig utskottet kunna förutsätta att frågan om varudeklaration eller typbesiktning från arbetsmiljösynpunkt av maskiner, redskap eller andra anordningar ägnas uppmärksamhet av arbetsmiljöutredningen i dess fortsatta arbete. Det forskningsarbete angående buller som pågår på olika håll bl. a. inom arbetarskyddsstyrelsen och flera branschorganisationer kan härvidlag bli av betydelse. Med hänsyn till det anförda och under hänvisning till vad utskottet ovan (s. 28 och 29) anfört om utbildningen på arbetsmiljöområdet bör motionen 1975:33 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1975:1257 av herr Hermansson m. fl. (vpk) tas upp flera spörsmål om åtgärder för att förebygga hälsorisker på grund av luftföroreningar. Såväl i arbetarskyddslagen som i arbetarskyddskungörelsen finns ett flertal bestämmelser som syftar till att skydda arbetstagarna mot sådana hälsorisker. Till ledning vid tillämpningen av arbetarskyddslagen har arbetarskyddsstyrelsen i oktober 1974 utfärdat anvisningar om hygieniska gränsvärden för luftföroreningar på arbetsplatsen. I anvisningarna, som trätt i kraft den 1 januari 1975, finns dels föreskrifter om gränsvärdenas innebörd och användning, dels en förteckning över gränsvärden för ett antal ämnen med särskilt angivande av bl. a. huruvida ämnena har cancerframkallande egenskaper, dels ock en särskild förteckning över vissa cancerframkallande ämnen, som inte får användas i arbetslivet eller som blott får användas efter anvisningar av yrkesinspektionen eller som har gränsvärden enligt gränsvärdeslistan.

I motionen yrkas dels att förslag skall föreläggas riksdagen om ändringar i arbetarskyddslagstiftningen innebärande att arbetet omedelbart skall upphöra när de fastlagda gränsvärdena överträds och att förbättringar omedelbart genomförs (yrkande 2 a) dels att år 1980 gränsvärdet för alla cancerogena ämnen skall vara noll eller åtminstone så lågt att halten sådana ämnen

är oupptäckbar och att arbetet med föreskrifter om produktionsförändringar omedelbart skall påbörjas (yrkande 3 b).

Det är en väsentlig uppgift för arbetsmiljöutredningen att bl. a. uppmärksamma hälsorisker på grund av luftföroreningar och att skapa förutsättningar för att man skall komma till rätta med de problem som här möter. I direktiven framhålls att en del yrkesrisker, inte minst sådana som har sitt upphov i luftföroreningar, inte kan definitivt konstateras utan att särskilda, kanske kostnadskrävande undersökningar utförs på arbetsplatsen. Utredningen bör pröva hur föreskrifterna rörande sådana undersökningar skall vara utformade och i samband härmed även ta upp frågan om de s. k. hygieniska gränsvärdena. Som berörts i föregående avsnitt ankommer det vidare på utredningen att till samlad bedömning ta upp hela frågan om den rättsliga karaktären av de föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen meddelar. Utskottet vill också hänvisa till att – enligt vad som framgår av anvisningarna – arbetarskyddsstyrelsens arbete med gränsvärdena fortsätter och att efter hand de enskilda värdena kommer att omprövas. I detta sammanhang finns det vidare skäl att erinra om de betydande resursförstärkningar till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen som föreslagits i årets budgetproposition och som tillstyrkts av utskottet. Förstärkningarna ger ökade möjligheter att kontrollera kemiska ämnens och varors verkningar i arbetslivet samt att övervaka efterlevnaden av gränsvärdesanvisningarna. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1975:1257 i här aktuella delar.

I samma motion yrkas också att arbetarskyddsstyrelsen skall få i uppdrag att till 1975 års utgång presentera den dokumentation som förutsätts finnas till gränsvärdeslistan och motiven i de fall ett lägre gränsvärde tillämpas utomlands (yrkande 3 a). I de av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade anvisningarna om hygieniska gränsvärden finns en kortfattad redogörelse för den dokumentation som använts som underlag för värdena. I fråga om arbetarskyddsstyrelsens handlingar rörande gränsvärden gäller samma regler som för allmänna handlingar hos andra myndigheter, vilket innebär att var och en äger rätt att få del av handlingarnas innehåll såvida inte ett utlämnande står i strid med sekretesslagens regler. Under hänvisning till det anförda anser utskottet inte att motionen 1975:1257 i aktuell del bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen 1975:1257 av herr Hermansson m. fl. (vpk) begärs vidare att i arbetarskyddslagen skall införas regler som minskar arbetshets och utslagningar, bl. a. innebärande 10 minuters paus på betald arbetstid, fler avbytare och ökad bemanning vid löpande band m. fl. åtgärder för att minska arbetsintensiteten (yrkande 5 a).

I arbetsmiljöutredningens uppdrag ingår att göra en grundlig genomgång av spörsmålen om arbetstidens förläggning. Enligt direktiven bör skyddsaspekter ägnas stor uppmärksamhet vid översynen av gällande regler om dygnsvila, veckovila, raster och arbetspauser. Det forskningsarbete som på

olika håll pågår beträffande frågor om arbetstidens förläggning m. m. kan härvidlag bli av betydelse. På grund av det anförda är någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen 1975:1257 i här behandlad del inte erforderlig.

Användning av kvinnlig arbetskraft tas upp i motionen 1975:36 av fru Berglund m. fl. (s) vari yrkas att det i arbetarskyddslagen intagna förbudet mot användning av sådan arbetskraft till arbete under jord i gruva eller stenbrott skall upphävas.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det bör vara en självklar målsättning för det pågående reformarbetet att arbetsmiljön på alla arbetsplatser skall vara tillfredsställande från arbetarskyddssynpunkt oberoende av om arbetstagarna är män eller kvinnor. En utveckling mot säkrare arbetsmiljöer där lämpligheten för ett visst arbete inte behöver bedömas med utgångspunkt i arbetstagarens kön utgör också ett väsentligt inslag i strävandena att öka jämställdheten mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden. Samtidigt bör det dock beaktas att förhållandena på vissa arbetsplatser, t. ex. i gruvor, kan vara sådana att det finns särskilda yrkesrisker vid graviditet. Utskottets nu gjorda bedömning synes ligga väl i linje med direktiven till arbetsmiljöutredningen vari bl. a. framhålls att den fortgående utvecklingen mot jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden gör det naturligt att söka undvika särbestämmelser för den kvinnliga arbetskraften i arbetsrättslig lagstiftning.

Med hänsyn till att det i motionen 1975:36 upptagna spørsmålet således kommer att prövas av utredningen är någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen inte påkallad.

En annan viktig uppgift för arbetsmiljöutredningen i dess fortsatta arbete med att omgestalta det materiella innehållet i arbetarskyddslagstiftningen är att överväga utformningen av de framtida regler som skall gälla i fråga om ensamarbete. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1975:480 av herr Hallgren m. fl. (vpk) vari yrkas införande i arbetarskyddslagen av förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg.

Internationellt samarbete

På arbetsmiljöområdet pågår ett omfattande internationellt samarbete som bl. a. syftar till att åstadkomma standarder för maskiner m. m. Sverige medverkar aktivt i det internationella standardiseringsarbetet genom deltagande i bl. a. arbetsgrupper inom Comité Européen de Normalisation, ILO och Internationella standardiseringskommissionen. Vidare bör framhållas att svenska myndigheter indirekt är engagerade i det internationella samarbetet genom deltagande i svenska organisationer som i sin tur är internationellt verksamma. Här kan nämnas arbetarskyddsstyrelsens medverkan i olika kommittéer och grupper inom Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska

elektriska kommissionen. Sveriges mekanförbund och Sveriges standardiseringskommission. Inom Norden deltar Sverige i Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, Nordiska gruppen för lyftfordonsbestämmer och Nordiska maskinkommittén.

Under hänvisning till den lämnade redogörelsen anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig med anledning av det i motionen 1975:768 (yrkande 2) av herr Bohman m. fl. (m) framställda yrkandet om åtgärder i syfte att främja en internationell standardisering av arbetsmiljökraven på maskiner och kemisk-tekniska produkter.

Övrigt

I motionen 1975:1257 (yrkande 4) av herr Hermansson m. fl. (vpk) begärs att riksdagen skall uttala att de utredningar som sysslar med yrkesskadebegreppet och yrkesskadestatistiken anmodas att lägga fram sina förslag under år 1975 samt att regeringen skyndsamt framlägger förslag i frågan.

Enligt vad utskottet inhämtat beräknas yrkesskadeförsäkringskommittén framlägga sitt huvudbetänkande under år 1975 och yrkesskadestatistikutredningen avsluta sitt arbete omkring årsskiftet 1975-1976. Med hänsyn härtill och då utskottet anser sig kunna förutsätta att regeringen med skyndsamt framlägger förslag för riksdagen avstyrker utskottet bifall till motionen 1975:1257 i förevarande del.

I samma motion begärs att statliga medel skall reserveras för att helt bekosta arbetsmiljöexperter som anställs av fackförbund, LO, TCO eller SACO, förslagsvis genom en höjd arbetsgivaravgift (yrkande 6). I motionen framhålls att det är fackföreningarnas och löntagarorganisationernas egen sak att upprätta och driva arbetsmiljöinstitut men att de bör ha statliga garantier för kostnaderna om de väljer att upprätta sådana institut.

Som framhållits vid tidigare riksdagsbehandlingen av frågan om ett fackligt institut torde det få bli fackföreningarnas egen sak att fatta beslut om inrättande och drivande av sådana institut. I enlighet härmed bör det också ankomma på de fackliga organisationerna att aktualisera de krav som framförs i motionen. Utskottet vill också hänvisa till att styrelsen för arbetarskyddsfonden i år godkänt vissa riktlinjer för publicering av forskningsresultat i populärvetenskaplig form. En tanke är att skyddsombuden skall tillställas sådana publikationer. Också periodiska sammanställningar av forskningsläget på olika arbetsmiljöområden kan komma att ges ut. Enligt utskottets mening kan ett spridande av forskningsresultaten på arbetsmiljöområdet i enlighet med riktlinjerna komma att bli av stor betydelse för den fackliga verksamheten i arbetarskyddsfrågor. Mot nu angivna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motionen 1975:1257 också i denna del.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande arbetstagarnas medinflytande i arbetsmiljöfrågor att riksdagen avslår motionen 1975:153 yrkandena 3 och 4,
2. beträffande översyn av arbetsmiljöutbildningen m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:1295,
3. beträffande vidareutbildning av skyddsombud m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandena 2c och 3c,
4. beträffande psykosociala arbetsmiljöproblem att riksdagen avslår motionen 1975:772 yrkandet 1,
5. beträffande epidemiologiskt forskningscentrum att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 2b,
6. beträffande sjukfrånvarons orsaker att riksdagen avslår motionen 1975:768 yrkandet 1,
7. beträffande sensitivitetsträning att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 5b,
8. beträffande utbildning av företagsläkare att riksdagen avslår motionen 1975:1240,
9. beträffande obligatorisk företagshälsovård att riksdagen avslår motionen 1975:153 yrkandet 5 och motionen 1975:1257 yrkandet 1,
10. beträffande statsbidragsregler för företagshälsovård att riksdagen avslår motionen 1975:772 yrkandet 2,
11. beträffande utseende av skyddsombud m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:481 och motionen 1975:768 yrkandet 3,
12. beträffande skyddsombuds befogenhet att avbryta arbete att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 7,
13. beträffande sanktionssystemet att riksdagen avslår motionen 1975:80,
14. beträffande åtgärder mot buller att riksdagen avslår motionen 1975:33,
15. beträffande hygieniska gränsvärden att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandena 2a och 3b,
16. beträffande underlaget för gränsvärdeslistan att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 3a,
17. beträffande åtgärder för att minska arbetsintensiteten att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 5a,
18. beträffande förbud mot användning av kvinnlig arbetskraft att riksdagen avslår motionen 1975:36,
19. beträffande enmansbetjäning på express- och normalgodståg att riksdagen avslår motionen 1975:480,
20. beträffande internationellt standardiseringsarbete att riksdagen avslår motionen 1975:768 yrkandet 2,

21. beträffande yrkesskadeförsäkringskommittén och yrkesskade-statistikutredningen att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 4,
22. beträffande arbetsmiljöexperter i fackföreningar att riksdagen avslår motionen 1975:1257 yrkandet 6.

Stockholm den 18 mars 1975

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Carlshamre (m), fru Skantz (s), herrar Romanus (fp), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson i Östra Ljungby (c), Nordberg (s), Åkerlind (m), Nilsson i Växjö (s), fröken Andersson (c), fru Wigefeldt (c), herrar Alftin (s) och Hagberg i Borlänge (vpk).

Reservationer

1. beträffande *arbetstagarnas medinflytande i arbetsmiljöfrågor* (punkt 1 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 26 med "Som utskottet" och slutar på s. 27 med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

1973 års arbetsmiljöreform innebar en förstärkning av de anställdas inflytande över sin arbetsmiljö. Ett framtida ställningstagande till arbetsrättskommitténs förslag kan komma att innebära ytterligare ett steg i utvecklingen mot demokrati på arbetsplatserna. För att arbetsmiljöbristerna med framgång skall kunna bekämpas krävs dock att de anställda får ett reellt medbestämmande i frågor som rör arbetsmiljön i vid mening. Grundprincipen bör härvid vara att de anställda ges en position jämställd med kapitalägarnas. Reformarbetet bör bedrivas i syfte att dels ge den enskilde arbetstagaren möjlighet att påverka beslut som rör hans egen arbetssituation, dels förstärka de anställdas representation i de beslutande organen inom företag och förvaltning. Enligt utskottets mening bör denna grundprincip läggas till grund för det fortsatta arbetet på en förbättrad arbetsmiljölagstiftning.

Som ett led i reformarbetet bör också företagsnämndernas verksamhet kunna breddas. Företagsnämnderna skulle därvid kunna få ett vidgat ansvar för personalpolitik och information.

En mycket viktig uppgift för företagsnämnderna borde vidare vara ansvaret för arbetsmiljöfrågor. Säsom anförs i motionen skulle därvid företags-

nämnderna kunna få en egen budget att arbeta med och efter samråd med skyddskommitté kunna planera för arbetsmiljöförbättringar och få beslutsrätt i en rad för arbetsmiljön viktiga frågor. En reformering av företagsnämndernas verksamhet bör i första hand genomföras avtalsvägen. Det kan dock enligt utskottets mening visa sig lämpligt att använda lagstiftning med rambestämmelser. En sådan lagstiftning bör utformas bl. a. med tanke på de mindre företagens speciella situation. En utvidgning av företagsnämndernas roll står inte i motsättning till den vidgade verksamheten inom skyddskommittéerna. Enligt utskottets mening bör de anställdas medbestämmande över arbetsmiljön, särskilt företagsnämndernas roll, tas upp i det fortsatta utredningsarbetet.

En viktig fråga i detta sammanhang är även ansvaret för företagshälsovården. Enligt utskottets mening bör företagshälsovården ses som ett led i insatserna att förbättra arbetsmiljön och därför i första hand ges uppgifter av förebyggande art. Företagshälsovårdens personal bör således kunna medverka redan vid planeringen av processer, maskiner, lokaler m. m. Härvidlag är det väsentligt att personalen intar en självständig ställning, vilket lämpligen uppnås genom att företagsnämnderna får huvudansvaret för företagshälsovården.

Utskottet ansluter sig således till synpunkterna i motionen 1975:153 i de delar dessa avser frågan om de anställdas medbestämmande över arbetsmiljön i vid mening och vidgade uppgifter för företagsnämnderna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande arbetstagarnas medinflytande i arbetsmiljöfrågor att riksdagen med anledning av motionen 1975:153 yrkandena 3 och 4 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande *vidareutbildning av skyddsombud m. m.* (punkt 3 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 30 som börjar med "Som framgår" och slutar med "inte påkallad" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen på arbetsmiljöområdet visar att särskilda åtgärder snarast måste vidtas. Bl. a. måste det skapas möjligheter för skyddsombuden att kunna kontrollera arbetsmiljön på ett bättre sätt. De skall kunna utföra mätningar och även kunna bedöma mätningarna på ett riktigt sätt. För detta erfordras att skyddsombuden har grundläggande kunskaper i mätteknik och giftlära.

Likaså behövs det i dag ökade insatser av specialister med omfattande utbildning. Utvecklingen medför alltmer komplicerade arbetsmiljöer, och skyddsingenjörernas utbildning räcker i många fall inte till. För att komma till rätta med bristerna i arbetsmiljön krävs mer långtgående kunskaper. Bristen på välutbildade yrkeshygieniker är stor. Denna brist måste snarast

elimineras och en omfattande utbildning måste planeras och genomföras.

Enligt utskottets mening är nuvarande utbildningsplaner beträffande skyddsombud och yrkeshygieniker otillräckliga. Utskottet anser därför i likhet med vad som anförs i motionen 1975:1257 (yrkandena 2c och 3c) att företagen bör åläggas att genomföra utvidgad utbildning för skyddsombuden speciellt i mätteknik och giftlära, varvid företagen står för kurskostnader och lön, samt att arbetarskyddsstyrelsen bör ges i uppdrag att ordna yrkeshygienikerkurser som kan sökas fritt. Vad utskottet anfört med anledning av motionen i här aktuella delar bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande vidareutbildning av skyddsombud m. m. att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandena 2c och 3c ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande *psykosociala arbetsmiljöproblem* (punkt 4 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Andreasson i Östra Ljungby (c), fröken Andersson (c) och fru Wigenfeldt (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 31 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är emellertid de insatser som vidtagits inte tillräckliga för att man skall komma till rätta med de omfattande och svår-
bemästrade problem som dåliga psykosociala arbetsmiljöer skapar. Olika undersökningar har visat att många människor upplever sitt arbete som stressande och arbetsförhållandena är en dominerande orsak till psykisk ohälsa. Sjukfrånvaron i arbetslivet ökar oroväckande och en mycket stor del av sjukdomarna föranleds av skadlig stress och psykisk otrygghet som också bidrar till att många i förtid slås ut från arbetslivet. Denna negativa utveckling har flera orsaker. Arbetsmiljöerna har ofta konstruerats med utgångspunkt i rent tekniska överväganden och utan tillräckligt hänsynstagande till psykologiska och medicinska förhållanden. Mekaniseringen har ofta fått en utformning som alltför mycket frestar det mänskliga psyket. Dessa och andra omständigheter gör att många arbetar under psykisk press som innebär hårda påfrestningar på människan. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att det från sociala utgångspunkter är angeläget att bemästra de psykosociala arbetsmiljöproblemen. Också ekonomiska synpunkter talar för en ökad uppmärksamhet på sådana problem.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att de psykosociala arbetsmiljöproblemen måste ges större utrymme inom det forsknings- och utvecklingsarbete som pågår på arbetsmiljöområdet. Detta bör lämpligen ske bl. a. genom projekt till vilka arbetarskyddsfonden lämnar bidrag. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande psykosociala arbetsmiljöproblem att riksdagen med anledning av motionen 1975:772 yrkandet 1 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *epidemiologiskt forskningscentrum* (punkt 5 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 31 med "Med anledning" och slutar på s. 32 med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Forskningen på arbetsmiljöns område rörande samband mellan hygieniska och medicinska faktorer är i dag alltför begränsad till enskilda branscher eller avser endast miljöhygienisk registrering. Förslaget i motionen 1975:1257 (yrkande 2b) innebär att en total samtidig registrering av individens symtom och hans arbetsmiljö skall komma till stånd.

Det kan erinras om att hade en sådan registrering funnits tidigare hade de nu nyupptäckta yrkessjukdomarna upptäckts långt tidigare än som skett.

Utskottet anser det därför angeläget att regeringen snarast förelägger riksdagen förslag om ett epidemiologiskt forskningscentrum i enlighet med vad som föreslås i motionen 1975:1257 i här aktuell del. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande epidemiologiskt forskningscentrum att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 2b ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *sjukfrånvarons orsaker* (punkt 6 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 32 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "från riksdagen" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av den oroande ökningen av sjukfrånvaron i arbetslivet och de konstateranden som gjorts av SAF:s och LO:s medicinska experter anser utskottet i likhet med motionärerna att det är i hög grad angeläget att sjukfrånvarons orsaker blir klarlagda. Utskottet förordar därför att en allsidigt sammansatt kommitté tillsätts med uppgift att kartlägga orsakerna till den höga sjukfrånvaron och att framlägga förslag till åtgärder för att minska frånvaron. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande sjukfrånvarons orsaker att riksdagen med anledning av motionen 1975:768 yrkandet 1 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande *sensitivitetsträning* (punkt 7 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 32 med "Spörsmålet om" och slutar på s. 33 med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

De objektiva motsättningar som finns mellan arbetsplatsens utformning och dess arbetsorganisation å den ena sidan och människan i förhållande till dessa faktorer å den andra sidan görs allt mer till individuella frågor. Gruppträning, utvecklingssamtal och sensitivitetsträning är metoder som används i detta syfte. Stora likheter finns mellan dessa metoder och den tidigare misslyckade mentalhälsokampanjen.

De nya formerna används av arbetsköparna i syfte att engagera de anställda för ökad effektivitet och produktivitet. Utskottet anser därför att former som gruppträning och utvecklingssamtal skall kartläggas enligt vad som anförs i motionen 1975:1257 yrkande 5b. Vidare ansluter sig utskottet till uppfattningen att den mest utmanande formen av gruppträning – sensitivitetsträning – förbjuds i enlighet med vad som yrkas i motionen. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande sensitivitetsträning att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 5b ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *obligatorisk företagshälsovård* (punkt 9 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 34 med "Beträffande det" och slutar på s. 35 med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Som närmare framgår av företagshälsovårdsdelegationens rapport finns som regel företagshälsovård för de anställda i större företag, medan de små och medelstora företagen haft svårare att organisera företagshälsovården för sina anställda. På många håll saknas fortfarande företagshälsovård och då i synnerhet sådan med inriktning på förebyggande verksamhet. Enligt utskottets mening bör tiden nu vara mogen för en utbyggnad av företagshälsovården så att den blir en rättighet för alla anställda. Den ökade läkarutbildningen synes ge utrymme för en sådan expansion, som är motiverad främst av hänsyn till de anställda men också som ett medel för att minska trycket på den av samhället bedrivna sjukvården. Ett principbeslut om företagshälsovård skulle enligt utskottets uppfattning vara ägnat att medföra den önskvärda utbyggnaden av företagshälsovården.

Kostnaderna för företagshälsovården bör i enlighet med de grundläggande

principerna om utgifter för arbetsmiljöförbättringar bäras av produktionen. En obligatorisk företagshälsovård kan tänkas organiserad efter olika modeller. Sålunda kan de större företagen förutsättas vara i stånd att själva organisera företagshälsovården. Mindre och medelstora företag kan tänkas bygga upp företagshälsovårdscentraler genom att flera företag på samma ort eller inom samma bransch går samman om en central. Enligt utskottets mening måste emellertid inrättandet av företagshälsovårdscentraler aktivt stödjas exempelvis genom åtgärder från kommuner och landsting och så att inte de anställda i mindre företag blir missgynnade.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet önskemålet i motionen 1975:153 att ett förslag till principbeslut om obligatorisk företagshälsovård snarast bör föreläggas riksdagen. Vad utskottet sålunda anført med anledning av motionen 1975:153 i här aktuell del bör ges regeringen till känna. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 1975:1257 i förevarande del i den mån den inte tillgodosetts genom vad utskottet anført.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande obligatorisk företagshälsovård att riksdagen med anledning av motionen 1975:153 yrkandet 5 och med avslag på motionen 1975:1257 yrkandet 1 ger regeringen till känna vad utskottet anført,

8. beträffande *obligatorisk företagshälsovård* (punkt 9 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 34 med "Beträffande det" och slutar på s. 35 med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Landstingen bedriver praktiskt taget all annan offentlig sjukvård och det är därför rimligt att låta landstingen även organisera företagshälsovården och anställa dess personal. Då kan företagshälsovården även samordnas med den övriga öppna vården. Detta får inte innebära att företagshälsovården lokalmässigt skiljs från de stora arbetsplatserna eftersom en geografisk närhet är nödvändig. De anställda på företaget skall ha det avgörande inflytandet över vilka personer som anställs efter sedvanligt tjänsteutlysningförfarande. Företagshälsovården bör helt bekostas av arbetsgivaren. Det råder i dag läkarbrist, vilket försvårar den fulla utbyggnaden av företagshälsovården. Det är emellertid den tekniska, förebyggande delen av företagshälsovården som är den viktigaste. Därför finns det inget som hindrar att man i dag lagstiftar om att landstingsanställda skyddsingenjörer/skyddsinspektörer skall finnas på varje företag med mer än 1 000 anställda och även företagssköterska.

En snabbutredning bör tillsättas med direktiv att organisera landstingsdriven teknisk och medicinsk företagshälsovård enligt ovanstående riktlinjer.

Ställningstagandet innebär att utskottet tillstyrker bifall till önskemålen i motionen 1975:1257 i här aktuell del. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna. Ställningstagandet innebär att någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen 1975:153 i här behandlad del ej är erforderlig.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande obligatorisk företagshälsovård att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 1 och med avslag på motionen 1975:153 yrkandet 5 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande *statsbidragsregler för företagshälsovård* (punkt 10 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Andreasson i Östra Ljungby (c), fröken Andersson (c) och fru Wigenfeldt (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 36 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Som framhålls av motionärerna är det företagshälsovårdens uppgift att anpassa människa, arbetsuppgift och arbetsmiljö till varandra och därigenom bidra till en ökad arbetstillfredsställelse, hälsa och effektivitet i arbetet samt till en högre grad av trygghet för arbetstagarna. Företagshälsovården bör vidare ägna uppmärksamhet åt förhållanden som kan påverka de anställdas hälsotillstånd och arbetsanpassning samt ge de råd till arbetsledare och arbetstagare som kan anses motiverade för att förbättra miljön på arbetsplatsen. Som framgår av det anförda är huvuduppgiften för företagshälsovården av förebyggande natur, som i hög grad måste initieras genom samråd mellan läkare, teknisk personal, skyddsombud och arbetstagare exempelvis vid skyddsronder och i anpassningsgrupper. En väl fungerande företagshälsovård måste enligt utskottets mening innefatta såväl en medicinsk som en social och skyddsteknisk del.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet i likhet med motionärerna att det finns anledning att närmare utreda frågan om en ändring av statsbidragsreglerna för företagshälsovården så att också företagshälsovårdens tekniska del ingår bland de kostnader som kan ersättas av försäkringskassa. En sådan utvidgning av ersättningsrätten skulle enligt utskottets mening vara ägnad att stimulera företagen till att ordna den tekniska delen av företagshälsovården på ett mera tillfredsställande sätt.

En lämplig avvägning av statsbidraget för att få en sådan stimulans kan vara att i enlighet med förslaget i motionen bidrag utgår med 40 % av den totala kostnaden för den medicinska och den skyddstekniska delen av företagshälsovården och att bidrag endast lämnas om verksamheten är utbyggd med både den skyddstekniska och den sjukvårdande delen. I annat fall bör bidrag utgå med exempelvis 30 % av kostnaderna. Bidragsregeln om att minst 50 % skall utgöra sjukvård bör slopas.

Utskottet tillstyrker således det i motionen 1975:772 framställda yrkandet om en översyn av ifrågavarande statsbidragsregler. Översynen bör enligt utskottets mening lämpligen ske i samband med den översyn som sker inom hälsokontrollundersökningen. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande statsbidragsregler för företagshälsovård att riksdagen med anledning av motionen 1975:772 yrkandet 2 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande *utscende av skyddsombud m. m.* (punkt 11 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 37 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "för personvalet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att reformsträvandena inom arbetslivet inriktas mot en ökning av den enskildes rörelsefrihet och ett större personligt ansvarstagande. En utveckling som leder till att den anställde får medinflytande, medansvar och ökad trivsel i sin arbetsituation är en förutsättning för ett framgångsrikt näringsliv samtidigt som en sådan utveckling ger den anställde möjligheter att använda sina kunskaper och utnyttja sin arbetsförmåga och sina personliga erfarenheter. Mot denna bakgrund ser utskottet det som angeläget att varje arbetstagare får möjlighet att vara med och påverka uppläggningsen av det egna arbetet och andra förhållanden som rör hans arbetsituation. Ett väsentligt område där ett sålunda förstärkt arbetstagarinflytande kan anses angeläget är skyddsarbetet. Före 1973 års arbetsmiljöreform föreskrevs i arbetarskyddslagen att skyddsombud och medlem i skyddskommitté skulle utses genom val av de berörda arbetstagarna eller, efter framställning från dessa, av lokal facklig organisation. Enligt utskottets mening innebar den tidigare ordningen ett större direktinflytande för arbetstagarna, och utskottet förordar under hänvisning till vad ovan anförts en återgång till denna. Förslag till erforderliga lagändringar bör snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen 1975:768 i här aktuell del bör ges regeringen till känna. Ställningstagandet innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 1975:481.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande utscende av skyddsombud m. m. att riksdagen med anledning av motionen 1975:768 yrkandet 3 och med avslag på motionen 1975:481 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *utseende av skyddsombud m. m.* (punkt 11 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 37 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "för personvalet" bort ha följande lydelse:

Arbeterskyddslagens utformning innebär att endast kollektivavtalssslutande part har rätt att utse skyddsombud och representanter i skyddskommitté. Förhållandena på flera av våra arbetsplatser är dock sådana att icke kollektivavtalssslutande förening har en stor del eller de flesta arbetare organiserade. Innebörden av lagstiftningen blir att dessa arbetare ställs utanför skyddsarbetet, vilket innebär att säkerhetsfrågorna blir lidande.

Arbeterskyddslagen bör därför ändras så att lokal facklig organisation, som företräder en betydande del av arbetarna på ett arbetsställe, också skall ha möjlighet att utse såväl skyddsombud som representanter till skyddskommittéer. Om en annan lokal facklig organisation än den kollektivavtalssslutande företräder exempelvis en femtedel av de anställda, motiverar det att organisationens medlemmar får möjlighet att utse skyddsombud. Det kan anses skäligt, oavsett styrkeförhållandena mellan de fackliga organisationerna, att den kollektivavtalssslutande organisationen alltid får utse minst ett skyddsombud och alltid blir representerad i skyddskommitté.

Mera långtgående krav bör dock ställas på lokal facklig organisation, som inte är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsköparna, när det gäller representation i skyddskommittéer. Det är skäligt att sådan organisation vilken företräder två tredjedelar eller mer av de anställda också blir representerad i skyddskommittéer.

Samma krav bör ställas på organisationer i vad gäller tillsättande av huvudskyddsombud. Här bör den kollektivavtalsbundna organisationen ha en viss favör jämfört med annan lokal facklig organisation. Men företräder den icke kollektivavtalsbundna organisationen mer än två tredjedelar av de anställda på ett arbetsställe, bör den organisationen också utse huvudskyddsombud.

Förslag om erforderliga ändringar i arbetarskyddslagen bör snarast föreläggas riksdagen. De i motionen upptagna ändringsförslagen bör därvid i allt väsentligt kunna läggas till grund för en ändrad lagstiftning på området. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen 1975:481 bör ges regeringen till känna. Ställningstagandet innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 1975:768 i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande utseende av skyddsombud m. m. att riksdagen med anledning av motionen 1975:481 och med avslag på motionen 1975:768 yrkandet 3 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. beträffande *skyddsombuds befogenhet att avbryta arbete* (punkt 12 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 38 som börjar med "Vid 1973" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Arbetslivet kännetecknas av snabba förändringar. Effekterna av detta får arbetarna betala med dödsfall, invalidisering, olycksfall, utslagningar och utsortering. Arbetarskyddslagen skall genom sin utformning ge skyddsombuden ökad makt och möjlighet att eliminera dessa vådor. Så är emellertid inte fallet. Lagens bestämmelser om när det är berättigat för ett skyddsombud att vidta arbetsavbrott måste därför ändras. Det skall räcka att skyddsombudet anser att det föreligger fara för arbetarnas hälsa för att skyddsombudet skall ha stöd i lagen att vidta arbetsavbrott.

Skyddsombudens åtgärder vid arbetsavbrott gäller enligt nuvarande lagstiftning fram till dess yrkesinspektionen gett sitt utlåtande. Härvidlag får yrkesinspektionen att förlita sig på en vag och oklar lag vilket gynnar arbetsköparna. Enligt utskottets mening bör det i stället ankomma på dem, som drabbas av den dåliga arbetsmiljö som skyddsombudet anser hälsofarlig, att yttra sig över det berättigade i ett skyddsombuds åtgärd, dvs. lokal fackförening.

Utskottet ställer sig således bakom önskemålet i motionen 1975:1257 i här aktuell del och anser att förslag till erforderliga lagändringar snarast bör föreläggas riksdagen. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande skyddsombuds befogenhet att avbryta arbete att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 7 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande *sanktionssystemet* (punkt 13 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 39 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Arbetarskyddslagen och de med stöd av denna utfärdade anvisningarna, bl. a. anvisningarna om hygieniska gränsvärden, är otillfredsställande på flera punkter. Bristerna i lagstiftningen accentueras av det förhållandet att lagreglerna och föreskrifterna inte är ovillkorligen bindande och inte måste följas.

Sanktionsbestämmelsernas vaga utformning ger arbetsköparna möjlighet att utan risk för straffpåföljd uppenbart bryta mot lagen intill dess arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen beslutar om föreskrift, föreläggande eller förbud.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet i likhet med motionärerna

i motionen 1975:80 att sanktionsbestämmelserna måste skärpas på så sätt att arbetsköpare som uppenbart bryter mot lagen kan ådömas straff utan att föreläggande eller förbud först meddelats. Erforderliga förslag till lagändringar bör snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande sanktionssystemet att riksdagen med anledning av motionen 1975:80 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. beträffande *åtgärder mot buller* (punkt 14 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 40 som börjar med "Enligt direktiven" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innebär bullerproblemen i arbetslivet och i samhället i stort sådana hälsorisker att insatser för bullerbekämpning måste ges hög prioritet vid en avvägning mellan olika åtgärder för att komma till rätta med dåliga arbetsmiljöer.

För att komma till rätta med de skadeverkningar som buller årligen åsamkar arbetstagarna kan en rad åtgärder behöva vidtas. Utskottet vill här peka på några områden där förstärkta insatser bör övervägas. Utbildningen på framför allt gymnasieskolan är bristfällig i fråga om buller. Fasta normer saknas för hur mycket buller olika maskintyper får avge. Maskinkonstruktörerna saknar tillräckliga motiv för att tillverka mer tystgående maskiner. I sistnämnda hänseende vill utskottet erinra om att i USA antagits en lag enligt vilken en maskinleverantör till staten vid anbudsupphandling får tillgodoräkna sig en viss procents överpris för varje decibel de kunnat sänka ljudet. Ett liknande förfarande, som ger tillverkarna stimulans att tillverka tystare maskiner, kan enligt utskottets mening vara motiverat att införa här i landet. En annan utväg är att belägga alltför bullrande maskiner med någon form av avgift, beräknad så att den stimulerar till framtagande av mera miljövänliga maskiner.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1975:33.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande åtgärder mot buller att riksdagen med bifall till motionen 1975:33 hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att begränsa bullret på arbetsplatserna, varvid behovet av förbättrad akustisk utbildning för gymnasieingenjörer, möjligheterna att med hjälp av ekonomiska styrmedel begränsa bulleremissioner samt utfärdandet av bullernormer för olika maskintyper särskilt beaktas,

15. beträffande *hygieniska gränsvärden* (punkt 15 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 41 som börjar med "Det är" och slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Arbetarskyddslagen och därmed dess anvisningar har en icke tvingande utformning. Överträdelse t. ex. mot ett gränsvärde i arbetsskyddsstyrelsens anvisningar om hygieniska gränsvärden innebär inte automatiskt att arbetet måste avbrytas och åtgärder vidtas. Denna brist måste enligt utskottets mening snarast rättas till på så sätt att överträdelse av ett gränsvärde medför omedelbart arbetsavbrott och att erforderliga åtgärder vidtas för att gränsvärdet inte skall överskridas.

Likaså är det angeläget att regler snarast utarbetas för hur cancerframkallande ämnen skall bekämpas.

I gränsvärdeslistan finns numera markerat vilka ämnen som framkallar cancer. Vissa ämnen förbjuds helt, men för en grupp (grupp C) anges gränsvärden, vilket således innebär att de får förekomma. Det kan visserligen vara svårt att omedelbart förbjuda alla cancerogena (=cancerframkallande) ämnen eller kräva 100-procentiga inkapslingar, men detta måste självfallet vara målet. Det finns inga bevis för att inte minimala mängder av t. ex. asbest, arsenik och vinylklorid skulle åstadkomma cancer hos ett mindre antal arbetare, även om risken uppenbarligen är mindre ju lägre gränsvärdet sätts. Redan nu bör emellertid arbetarskyddsstyrelsen utarbeta regler för när dessa ämnen skall vara helt försvunna ur luften på arbetsplatserna, dvs. då ersättningsmaterial kan erhållas, alternativt när inkapsling av processen kan påbörjas.

Reglerna bör syfta till att år 1980 gränsvärdet för alla cancerogena ämnen skall vara noll.

Under hänvisning till det anförda ansluter sig utskottet till önskemålen i motionen 1975:1257 i här aktuella delar. Vad utskottet anført bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande hygieniska gränsvärden att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandena 2a och 3b ger regeringen till känna vad utskottet anført,

16. beträffande *underlaget för gränsvärdeslistan* (punkt 16 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 41 som börjar med "I samma" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

I samma motion --- (=utskottet) --- (yrkande 3 a). I inledningen till arbetarskyddsstyrelsens anvisningar om hygieniska gränsvärden finns en presentation av det underlag styrelsen har använt vid fastställandet av vär-

dena i anvisningarna. Denna dokumentation redovisar emellertid inte vilket underlag som använts för varje särskilt gränsvärde. Följande exempel som hämtats från motionen 1975:1257, visar att värdena skiljer sig markant i Sverige och i Sovjetunionen.

Ämne	Sovjet	Sverige	Sverige före oktober 1974
Aceton	200	1 200	2 400
Butanol	10	150	300
Formaldehyd	0,5	3	6
Etylacetat	200	1 100	1 400
Metylenklorid	50	350	1 740

Enligt utskottets mening skulle ett offentliggörande av det underlag och de värderingar som ligger till grund för varje enskilt värde vara av stor betydelse för forskare, skyddsingenjörer, läkare, skyddsombud och andra som sysslar med arbetsmiljöfrågor. Utskottet ansluter sig därför till önskemålet i motionen 1975:1257 om att arbetarskyddsstyrelsen bör åläggas att före årsskiftet 1975-1976 presentera den dokumentation som ligger till grund för varje värde i anvisningarna samt motiven för styrelsens ställningstagande i de fall ett lägre gränsvärde tillämpas utomlands. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande underlaget för gränsvärdeslistan att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 3a ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. beträffande åtgärder för att minska arbetsintensiteten (punkt 17 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 41 med "I arbetsmiljöutredningens" och slutar på s. 42 med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

Allt fler människor blir utestängda från arbetsmarknaden samtidigt som många har svårt att hänga med i de ständigt ökade krav som ställs på dem. Dessa fenomen kallas utslagning och utsortering. Utslagningen har flera orsaker. Den viktigaste är den alltmer ökande arbetsintensiteten och den omstrukturerad av näringslivet som kallas strukturomvandling. En hög arbetsintensitet – att utföra ett arbete i högt tempo – blir allt svårare att klara framför allt med stigande ålder. Speciellt gäller detta löpandebandsarbeten och andra liknande styrda arbetsprocesser.

Utvecklingen på arbetsmarknaden gör att snabba åtgärder måste sättas in som motverkar de negativa effekter av hög arbetsintensitet som löpande-

bandsarbeten, hårt styrda kontinuerliga arbetsprocesser samt produktions- och s. k. självstyrande grupper medför.

I arbetarskyddslagen och dess anvisningar måste införas regler som innebär att arbetsintensiteten kan minskas. Det gäller alla arbetsplatser där arbete av kontinuerlig art bedrivs. 10 minuters paus varje timme inbakad i den ordinarie arbetstiden, fler avbytare och ökad bemanning vid löpande band samt reservstyrkor som kan rycka in vid sjukdom o. d. är åtgärder som verk- samt skulle bidra till minskad arbetsintensitet. Utskottet anser att förslag till erforderliga lagändringar snarast bör föreläggas riksdagen. Vad utskottet anfört med anledning av motionen 1975:1257 i här aktuell del bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande åtgärder för att minska arbetsintensiteten att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 5a ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande *enmansbetjäning på express- och normalgodståg* (punkt 19 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 42 som börjar med "En annan" och slutar med "och expressgodståg" bort ha följande lydelse:

Statens järnvägar framtvungade i oktober 1972 enmansbetjäning på godståg. Enda undantaget är malmtågen, där de tidigare bemanningsbestämmelserna gäller. Det står utom allt tvivel att införandet av enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg innebär en väsentlig försämring av lokpersonalens arbetsmiljö och är ett allvarligt avsteg från gängse skyddsregler och föreskrifter.

Utskottet instämmer därför i önskemålet i motionen 1975:480 av herr Hallgren m. fl. (vpk) vari yrkas införande i arbetarskyddslagen av förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg. Förslag till erforderliga lagändringar bör snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen beträffande enmansbetjäning på express- och normalgodståg med anledning av motionen 1975:480 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande *internationellt standardiseringsarbete* (punkt 20 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 43 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "kemisk-tekniska produkter" bort ha följande lydelse:

Förutom det internationella samarbete som Sverige deltar i på arbetsmiljöområdet pågår samarbete i arbetarskyddsfrågor mellan EG-staterna, vilket vi har små möjligheter att påverka beroende på att vi står utanför de beslutande organen inom gemensamma marknaden. Inte minst med tanke på att Sverige ligger väl framme när det gäller forskning och teknik i fråga om yttre och inre miljö framstår det som beklagligt att Sverige inte kan delta i detta arbete. Desto viktigare är det enligt utskottets mening att Sverige utnyttjar de kanaler och organ där vi har möjlighet att aktivt samverka med andra länder. Enligt utskottets mening är samarbete över gränserna på arbetsmiljöområdet angeläget av såväl ekonomiska som sociala skäl och ägnat att utjämna rådande konkurrensskillnader. I enlighet med det anförda biträder utskottet det i motionen 1975:768 (yrkande 2) av herr Bohman m. fl. (m) framställda yrkandet om åtgärder i syfte att främja en internationell standardisering av arbetsmiljökraven på maskiner och kemisk-tekniska produkter. Vad utskottet anført bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande internationellt standardiseringsarbete att riksdagen med anledning av motionen 1975:768 yrkandet 2 ger regeringen till känna vad utskottet anført,

20. beträffande *arbetsmiljöexperter i fackföreningar* (punkt 22 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 43 som börjar med "Som framhållits" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att i ett kapitalistiskt system där profiten för ett fåtal är huvudinriktningen för produktionen lönearbetarna aldrig kan känna sig trygga. I motionen 1975:1257 har pekats på misstron mot privatanställda företagsläkare. Fackföreningarna är de anställdas försvarsorganisationer mot utsugning och utslagning. Inom arbetsmiljöområdet – som ytterst gäller liv och hälsa – behöver fackföreningarna egna experter förutom välutbildade skyddsombud och landstingsanställd skyddstjänst. Det är visserligen fackföreningarnas och löntagarorganisationernas egen sak att upprätta och driva sina arbetsmiljöinstitut, men de bör ha statliga garantier för kostnaderna, om de väljer att upprätta sådana institut. LO har några egna experter, men behovet torde vara tio- eller hundrafalt. Eftersom många fackförbund (och därmed branscher) har speciella problem och risker är det antagligen på sikt nödvändigt med förbundsinstitut för att kunna få en omfattande service till de lokala fackföreningarna och skyddsombuden. Under alla omständigheter bör redan nu uttalas att statliga medel kommer att ställas till förfogande för arbetsmiljöexpertis som fackförbund, LO, TCO eller SACO vill anställa. Medlen uttas lämpligen genom höjd arbetsgivaravgift. Detta krav är väl förankrat inom fackföreningsrörelsen, vilket framgått av fackliga kon-

gresser och uttalanden, och utgör ytterligare ett skäl för den utökade utbildning av skyddspersonal som utskottet ovan förordat.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen 1975:1257 i här aktuell del bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande arbetsmiljöexperter i fackföreningar att riksdagen med anledning av motionen 1975:1257 yrkandet 6 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

beträffande utseende av skyddsombud m. m. (punkt 11 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anfört:

Enligt min mening är det angeläget att skyddsombud och arbetstagarrepresentanter i skyddskommitté åtnjuter ett allmänt förtroende bland de anställda på arbetsplatsen och att arbetstagarna verkligen känner att de är representerade i skyddsorganisationen. Den nuvarande ordningen för utseende av skyddsombud och ledamöter i skyddskommitté innebär att, på arbetsplatser där kollektivavtalslutande organisationer inte företräder alla arbetstagare, de som står utanför sådana organisationer saknar möjligheter att påverka valet av de anställdas representanter i skyddsorganisationen, även om de är medlemmar i annan facklig organisation som omfattar en betydande del av de anställda. Jag anser att denna ordning är mindre tillfredsställande. Särskilt gäller detta arbetsplatser där majoriteten av de anställda står utanför kollektivavtalslutande organisation. Det problem som här redovisats är emellertid inte unikt för arbetarskyddslagen. Liknande frågeställningar uppkommer vid tillämpning av trygghetslagarna, lagen om fackliga förtroendemän och lagen om rätt till ledighet för utbildning. Man bör eftersträva enhetliga lösningar på dessa problem. Det borde vara lämpligt att frågan i hela dess vidd tas upp i anslutning till ställningstagandena till arbetsrättskommitténs förslag.

Register över motionerna

Motion nr	Behandlas på s. i betänkandet	Behandlas i utskottets hemställan under punkt	Omfattas av reservation nr
1975:33 (fp) (åtgärder mot buller)	39, 40	14	14
1975:36 (s) (användning av kvinnlig arbetskraft)	42	18	–
1975:80 (s) (sanktionssystemet)	38, 39	13	13
1975:153 (fp) yrkandena 3 och 4 (arbetstagarnas med- inflytande i arbets- miljöfrågor)	26, 27	1	1
yrkande 5 (obligatorisk före- tagshälsovård)	35	9	7
1975:480 (vpk) (enmansbetjäning på express- och normal- godståg)	42	19	18
1975:481 (vpk) (utseende av skydds- ombud m. m.)	36, 37	11	11*
1975:768 (m) yrkande 1 (sjukfrånvarons orsaker)	32	6	5
yrkande 2 (internationellt standardiseringsarbete)	42, 43	20	19
yrkande 3 (utseende av skydds- ombud m. m.)	36, 37	11	10*
1975:772 (c) yrkande 1 (psykosociala arbets- miljöproblem)	30, 31	4	3
yrkande 2 (statsbidragsregler för företagshälsovård)	35, 36	10	9
1975:1240 (s) (utbildning av företagsläkare)	33, 34	8	–

* Se även särskilt yttrande.

Motion nr	Behandlas på s. i betänkandet	Behandlas i utskottets hemställan under punkt	Omfattas av reservation nr
1975:1257 (vpk)			
yrkandena 1 a-d (landstingsdriven företagshälsovård)	34, 35	9	8
yrkande 2 a (hygieniska gränsvärden)	40, 41	15	15
yrkande 2 b (epidemiologiskt forskningscentrum)	31, 32	5	4
yrkande 2 c (vidareutbildning av skyddsombud)	29, 30	3	2
yrkande 3 a (underlaget för gränsvärdeslistan)	41	16	16
yrkande 3 b (gränsvärde för cancerogena ämnen)	40, 41	15	15
yrkande 3 c (utbildning av yrkeshygieniker)	29, 30	3	2
yrkande 4 (yrkesskadeförsäkrings- kommittén och yrkes- skadestatistikutredningen)	43	21	-
yrkande 5 a (åtgärder för att minska arbetsintensiteten)	41, 42	17	17
yrkande 5 b (sensitivitetsträning)	32, 33	7	6
yrkande 6 (arbetsmiljöexperter i fackföreningar)	43	22	20
yrkande 7 (skyddsombuds befogenhet att avbryta arbete)	37, 38	12	12
1975:1295 (s) (översyn av arbets- miljöutbildningen)	27-29	2	-